

Zdravotně
sociální fakulta
Faculty of Health
and Social Studies

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Zdravotně sociální fakulta

Katedra právních oborů, řízení a ekonomiky

Bakalářská práce

Silniční dopravní nehody a jejich oběti

Vypracoval: Michal Chmela

Vedoucí práce: JUDr. Ing. Daniel Prouza, Ph.D.

České Budějovice 2016

Abstrakt

Jako téma mé bakalářské práce jsem si zvolil Silniční dopravní nehody a jejich oběti. Uvedená práce se zabývá problematikou silniční dopravní nehodovosti s vymezením oprávnění a povinností jak policejních orgánů při vyšetřování dopravních nehod, tak i obětí dopravních nehod. Součástí práce je i návrh preventivních opatření na snížení silniční dopravní nehodovosti.

K provedení výzkumu byla použita metoda sekundární a obsahové analýzy dat s využitím trestních spisů Policie České republiky, Územního odboru České Budějovice evidované na Dopravním inspektorátu. Byla zpracována data ohledně množství trestných činů při dopravních nehodách a rozděleno zranění účastníků dopravních nehod podle zavinění. Byl vybrán pouze počet poškozených osob, které utrpěly při dopravních nehodách zranění.

Analýzou bylo konstatováno, že ze zkoumaného souboru 405 dopravních nehod, které byly šetřené jako trestný čin, bylo v přípravném řízení poučeno z 278 zraněných osob 265 osob, které byly považovány za oběť. V případě usmrcených osob došlo ve všech 17 případech k poučení blízké osoby. V jednom jediném případě v roce 2013 bylo zjištěno využití práva vedení údajů tak, aby se s údaji mohl seznamovat pouze orgán činný v trestním řízení a Probační a mediační služba. Tyto údaje byly vedeny samostatně. Analýzou bylo zjištěno, že oběti využívají svá práva a bylo částečně vyvráceno, že policisté při jednání s obětí řádně předávají a vysvětlují veškerá dostupná poučení.

Práci je možno využít při edukaci veřejnosti, při praktikování teoretické výuky a jako metodický návod s využitím v praxi.

Klíčová slova: silniční dopravní nehody, oběť, poškozený, pozemní komunikace.

Abstract

I chose *Road traffic accidents and their victims* as the theme of my bachelor's thesis. In the thesis I focus on issues related to road traffic crashes, and define the powers and obligations of police authorities investigating these accidents as well as their victims. I also suggest preventive measures aimed at reducing the number of road traffic accidents.

On the basis of criminal records of the Police of the Czech Republic kept at the Road Traffic Inspectorate of the Territorial Department České Budějovice, the method of secondary and content analysis was used for the research. Data about offences committed during road traffic accidents were processed and injuries of the victims of these accidents were classified according to their fault. Selected were only persons who suffered injuries in road traffic accidents.

The analysis revealed that in the examined group of 405 road traffic accidents investigated as a criminal offense, 265 persons regarded as victims out of 278 harmed persons received information concerning the legal matters. In case of victims killed in the accidents, close persons received instructions in all 17 cases. Only in one case, in 2013, the victim took advantage of the possibility that the records can be made accessible only to authorities involved in criminal proceedings and to the Probation and Mediation Service of the Czech Republic, so this particular file was kept separately. The executed analysis showed that victims exercise their rights. The analysis also partially refuted the assertion that the police officers inform and explain all available instructions properly.

The thesis can be used to educate the public, as well as in the course of theoretical lessons. It can also be applied in practice as a methodological guideline.

Keywords: road traffic accidents, victim, injured party, infrastructure

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury. Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to – v nezkrácené podobě – v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných fakultou – elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 28.04.2016

.....

(jméno a příjmení)

Poděkování

Děkuji vedoucímu bakalářské práce JUDr. Ing. Danielu Prouzovi, Ph.D. za odborné vedení a poskytnutí cenných konzultací a poznatků vedoucích k vypracování této bakalářské práce.

Obsah

Úvod	8
1. Současný stav	10
1.1. Vymezení základních pojmů.....	10
1.1.1. Dopravní nehoda.....	13
1.1.2. Vývoj dopravních nehod a hlavní příčiny	16
1.1.3. Vyšetřování dopravních nehod	19
1.2. Právní aspekty dopravních nehod.....	23
1.2.1. Rámec oprávnění a povinností policejních orgánů při vyšetřování dopravních nehod ve vztahu k obětem silničních dopravních nehod	23
1.2.2. Trestné činy v silniční dopravě	28
1.3. Účastníci dopravních nehod.....	39
1.3.1. Osoba poškozená	39
1.3.2. Oběť trestného činu	42
1.3.3. Oběti silničních dopravních nehod.....	44
1.3.4. Rámec oprávnění a povinností obětí silničních dopravních nehod	44
1.4. Zdravotní a sociální aspekty dopravních nehod.....	48
1.4.1. Zranění způsobená při dopravních nehodách.....	48
1.4.2. Dopravní úrazy chodců.....	48
1.4.3. Poranění osádky v kabině osobního automobilu	50
1.4.4. Zranění řidičů a spolujezdců jednostopých vozidel	51
1.5. Pomoc v rámci sociální péče	52
2. Cíl práce a hypotézy	55
2.1. Cíl práce.....	55
2.2. Hypotézy	55

3. Metodika.....	56
3.1. Metodický postup	56
3.2. Charakteristika zkoumaného souboru	56
4. Výsledky	58
5. Diskuze.....	63
5.1. Návrh preventivních opatření silničních dopravních nehod.....	66
6. Závěr	68
7. Seznam použitých zdrojů	70
8. Přílohy	74

Úvod

Problematika dopravní nehodovosti je obecně a trvale aktuální téma v České republice. Naší společnosti je prostřednictvím médií prezentováno pouze množství tragických nehod a nešťastných událostí. A to z toho důvodu, že tragické dopravní nehody vzbuzují pozornost naší společnosti. Veřejnost si na tyto události již zvykla a bohužel, i když se jich tato událost netýká, tak je zpráva zaujme jen minimálně, vyjma rozsáhlých nehod. Dopravní nehody jsou v drtivé většině případů výsledkem chybného rozhodnutí jedince, který participuje na silniční dopravě. Malá část řidičů a účastníků silničního provozu si uvědomuje, že vozidlo je zbraň.

Dopravním nehodám není věnována v posledních letech taková pozornost, kterou by si jejich četnost a závažnost žádala. Je třeba si uvědomit, že díky rozvoji podnikání došlo k nárůstu zvýšení osobní i nákladní dopravy. Nelze opomenout i dopravu provádějící prostřednictvím železniční, plavební a letecké přepravy. Při všech těchto způsobech uskutečňování dopravy na dopravní cestě v daném prostředí dochází k dopravním nehodám, při kterých dochází rovněž ke zranění osob a škodě na majetku. Přitom každá silniční dopravní nehoda má zcela jistě dopad na změnu životního standardu obětí silničních dopravních nehod a to jak po zdravotní, ekonomické i sociální stránce. Ochrana práv obětí trestných činů je v poslední době velkým tématem právních úprav. Takový zájem je pochopitelný, protože obětem trestných činů, kterým byla způsobena újma na životě, zdraví a majetku či jiných chráněných zájmech nebyla v minulosti věnována soustavná pozornost.

Toto téma bakalářské práce jsem si vybral z důvodu stále aktuálnosti. Silniční dopravní nehody jsou na pořadu dne neustále. Pomocí této práce se budu snažit nahlédnout do problematiky nehodovosti a analyzovat právní rámce oprávnění povinností jak policejních orgánů, tak i obětí silničních dopravních nehod. Nikdo z nás si neuvědomuje, že by se mohl stát účastníkem dopravní nehody. Lidé se domnívají, že se jim na silnici nemůže nic stát. Opak je pravdou. Každý z nás se účastní silničního provozu a tím pádem není vyloučeno, že se kdokoliv může stát pachatelem, obětí, účastníkem či svědkem silniční dopravní nehody. Cílem bakalářské práce je zmapování

problematiky silničních dopravních nehod jako globálního problému a analyzovat právní rámce oprávnění a povinností obětí a policejních orgánů ve vztahu k obětem silničních dopravních nehod.

1. Současný stav

1.1. Vymezení základních pojmů

Mezi základní pojmy této bakalářské práce zařazují následující pojmy, které nás provádí celou prací.

Silniční dopravní nehoda

Obecně lze určit, že silniční dopravní nehoda (dále jen dopravní nehoda) je nepředvídaná událost, která se stala během provozu na dopravní cestě a měla za následek škodu na životě, zdraví nebo majetku či jiný zvlášť závažný následek. Nelze opomenout, že tato událost vždy souvisí s provozem motorového nebo nemotorového vozidla po pozemní komunikaci (6). Dopravní nehody jsou jedním z nejzávažnějších přestupků a nejčastější trestnou činností vůbec. Jedná se o delikty, které jsou páchané ve formě opomenutí. Pachatelé dopravních nehod jsou osoby různého věku a pohlaví, které mají rozdílné zkušenosti s řízením vozidla. Každý vznik a průběh dopravní nehody je tvořen nehodovým jednáním a nehodovou událostí. Za nehodové jednání je považováno účastníkově jednání nebo opomenutí (11). Za nehodovou událost je z teoretického hlediska považován každý konkrétní průběh a následek dopravní nehody (19).

Účastník provozu na pozemní komunikaci

Účastníkem provozu na pozemní komunikaci je každý, kdo se přímým způsobem účastní provozu na pozemní komunikaci, jako je například chodec, který jde po chodníku, přechází po přechodu, dále například spolujedoucí ve vozidle, na motocyklu, na nemotorovém dvoustopém či jednostopém vozidle a další (42). Účastníkem je zkrátka každý, kdo se přímým způsobem účastní provozu na pozemní komunikaci (5).

Zde je vhodné vložit kazuistiku z praxe. V srpnu roku 2013 došlo ke zranění cyklisty na území okresu České Budějovice. K dopravní nehodě došlo tak, že muž středního věku vytvořil neoznačenou překážku na pozemní komunikaci tím, že přes komunikaci natáhl lano, které bylo z jedné strany přivázáno ke vzrostlému stromu a na druhé straně komunikace bylo přivázáno za naviják terénního vozidla, se kterým na okraji řeky muž manipuloval. V tu dobu projížděl po komunikaci cyklista při pravém okraji komunikace. Následně došlo k nárazu jízdního kola do lana a k pádu cyklisty, který utrpěl těžké zranění. Ošetřujícím lékařem bylo určeno, že šlo o poranění, které mohlo skončit úmrtím cyklisty. Zde vidíme na příkladu, kdo může být účastníkem provozu na pozemní komunikaci **(28)**.

Pozemní komunikace a jejich rozdělení

Pozemní komunikace je dopravní cesta, která je potřebná k užití silničními a jinými vozidly a chodci. Rozdělení je stanoveno zákonem č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích a to na dálnice, silnice, místní komunikace a účelové komunikace. Hlavní cíl dálnic je, že se na nich vykonává zejména dálková a mezinárodní přeprava. Rychlost provozu je stanovena tím, že dálnice je stavěna bez úrovnových křížení s určenými místy pro vjezd a výjezd a má oddělené jízdní pruhy pro určité směry dělícím pásem. Ovšem její užití je zpoplatněno mýtem. Jedná se pak o užití vozidla v systému časového zpoplatnění s uhrazením časového poplatku **(38)**. Na dálniční těleso nesmí vjet vozidla nebo jízdní soupravy, jejichž nejvyšší dovolená rychlost není nižší než 80 km/h. Vyjma obslužných míst na dálnici nesmí vstupovat chodci **(42)**. Silnice je veřejně přístupná pozemní komunikace, která tvoří silniční síť **(38)**.

Silnice se dělí dle svého významu:

- silnice I. třídy, které jsou určeny především pro dálkovou a mezistátní dopravu a některé mají status rychlostních silnic,
- silnice II. třídy, které jsou určeny pro dopravu na úrovni okresů

- silnice III. třídy, které jsou určeny k vzájemnému propojení obcí, nebo jejich napojení na ostatní pozemní komunikace (38).

Místní komunikace jsou veřejně přístupné pozemní komunikace a slouží převážně pro dopravu na území obcí a měst. Místní komunikace se dělí dle svého významu například na obslužné komunikace a další. Účelová komunikace spojuje jednotlivé nemovitosti s ostatními pozemky pro využití vlastníků těchto pozemků a nemovitostí. Za účelovou komunikaci lze pro účely uvedeného zákona považovat i vyšlapanou cestu přes louku, kterou si místní lidé mohou zkracovat cestu (38).

Řidič

Za řidiče se považuje každý, kdo v provozu na pozemní komunikaci řídí motorové nebo nemotorové vozidlo. Samozřejmě do výčtu patří i řidič tramvaje nebo jezdec na zvířeti. Rozdíl mezi motorovým a nemotorovým vozidlem cítí každý na první pohled. Motorové vozidlo je poháněno vlastní pohonnou jednotkou. Oproti tomu nemotorové vozidlo je poháněno lidskou nebo zvířecí silou. V provozu na pozemních komunikacích tím rozumíme převážně jízdní kola, ruční vozíky a potahová vozidla (42).

Poškozený a oběť trestného činu

Poškozený je pojem čistě procesní, který je používán v trestním právu pro označení jednoho ze subjektů trestního řízení, který je rovněž stranou trestního řízení (9). V dopravních nehodách má samozřejmě využití a to tehdy, kdy je poškozený stavěn na protější stranu než viník dopravní nehody. Oproti tomu pojem oběť trestného činu, který je definován v zákoně č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (dále jen zákon o obětech trestných činů), uvádí, že za oběť se považuje fyzická osoba, které bylo nebo mělo být trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková nebo nemajetková újma, nebo na jejíž úkor se pachatel obohatil (45). Jedná se o takzvanou přímou oběť. Pod pojmem oběť tento zákon subsumuje

takzvanou oběť nepřímou a to je příbuzného nebo jinou osobu blízkou přímé oběti, která důsledkem trestného činu zemřela. Pojem poškozeného je užší oproti takzvané primární oběti v tom směru, že k ublížení na zdraví, způsobení majetkové škody nebo nemajetkové újmy nebo k bezdůvodnému obohacení musí opravdu dojít. To, že by újma měla vzniknout, je nedostačující. Oba pojmy se částečně překrývají, neboť oběti například náleží některá práva jako poškozenému v trestním řízení. Proto je oběť nutno vnímat spíše jako příjemce zvláštní péče ze strany státu, než jako stranu v trestním řízení (9). Poškozeným není pouze osoba, která byla bezprostředně dotčena událostí (primární oběť). Poškozeným mohou být i osoby, které jsou v blízkém vztahu k oběti nehody. Někdy také osoby cizí, které byly přítomny na místě činu a událost se jich dotkla. Například došlo k utrpení nervového šoku, nebo psychické újmy. Jedná se v podstatě o to, co se přihodilo jiné osobě (48).

1.1.1. Dopravní nehoda

Dopravní nehody lze považovat za nešťastný následek dovoleného rizika, jemuž jsou vystaveni všichni účastníci silničního provozu. V této souvislosti se občas setkáváme s výrazem o „potenciální deliktní situaci“ každého účastníka (12). Pokud hovoříme o dopravních nehodách, tak musíme vycházet ze závazného právního stanovení dopravní nehody určené dle zákona č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů (dále jen zákon o silničním provozu). V zákoně je v ustanovení § 47 odst. 1 uvedená definice dopravní nehody, která je označena jako událost v provozu na pozemních komunikacích, například havárie nebo srážka, která se stala anebo byla započata na pozemní komunikaci a při níž dojde k usmrcení nebo zranění osoby nebo ke škodě na majetku a to v přímé souvislosti s provozem vozidla v pohybu (42). Z definice máme tedy určeny podmínky, kdy se jedná o dopravní nehodu a kdy nikoliv. Dopravní nehoda musí být aspoň částečně započata pozemní komunikaci. Je podmíněna zraněním osoby či usmrcením, nebo je nutná škoda na majetku a to jak třetí osoby. Za třetí osobu považujeme zejména majitele

pevné překážky, jako je například dům, zeď, oplocení, svodidlo, ale i strom nebo dopravní značka. Za majetek třetí osoby lze tedy považovat majetek jiné osoby než účastníka dopravní nehody. Tento výčet by mohl být nekonečný. V zákoně není stanoveno, že se jedná o střet dvou či více vozidel. Může se jednat o střet vozidla s pevnou překážkou, nebo střet vozidla s chodcem. Na druhou stranu nemůžeme za dopravní nehodu považovat poškození zaparkovaného vozidla chodcem, povětrnostními podmínkami, poškozením vozidla při opravě. Například i pád cestujícího v dopravním prostředku za splnění určitých podmínek (**poznámka autora**).

Zde pro upřesnění vložím kazuistiku z praxe k třetí osobě. V měsíci květnu roku 2013 jel řidič po silnici II. třídy č. 147 v katastru obce Dolní Bukovsko, kdy v obci Bzí při průjezdu levotočivé zatáčky nezvládl řízení vozidla, vyjel vpravo mimo komunikaci, kde narazil do zdi přilehlého areálu, kterou poškodil. Po dopravní nehodě z místa utekl. Policisty byl ještě téhož dne vypátrán a bylo zjištěno, že vozidlo užil bez svolení a vědomí majitele vozidla (**24**).

Když se vrátíme k tématu, tak zjistíme, že citovaný zákon č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích stanovuje dále v ustanovení § 47 povinnosti řidiče a povinnosti a práva účastníků dopravní nehody (**42**).

Povinnosti řidiče

- Řidič, který měl účast na dopravní nehodě, je povinen neprodleně zastavit vozidlo,
- zdržet se požití alkoholického nápoje a užití jiné návykové látky po nehodě po dobu, do kdy by to bylo na újmu zjištění, zda před jízdou nebo během jízdy požil alkoholický nápoj nebo užil jinou návykovou látku, vždy však do doby příjezdu policisty v případě, že jsou účastníci nehody povinni ohlásit nehodu policistovi,
- učinit opatření k zabránění vzniku dalších škod osobám nebo věcem (například pokusit se uhasit začínající požár vozidla),
- je povinen spolupracovat při zjišťování skutkového stavu (**42**).

Účastníci dopravní nehody jsou povinni

- učinit vhodná opatření, aby nebyla ohrožena bezpečnost provozu na pozemních komunikacích v místě dopravní nehody,
 - mají právo zastavovat jiná vozidla,
 - poskytnout první pomoc, nebo přivolat zdravotnickou záchrannou službu,
 - umožnit obnovení provozu v místě dopravní nehody s označením místa dopravní nehody,
 - ohlásit poškození pozemní komunikace, obecně prospěšného zařízení nebo životního prostředí,
 - na prokázání si prokázat s ostatními svou totožnost a sdělit údaje o vozidle, které mělo účast na dopravní nehodě,
 - v případech, kdy nevznikne zákonný důvod pro oznámení dopravní nehody policii, mají povinnost sepsat společný záznam o dopravní nehodě, který podepíší a neprodleně předají pojistiteli (**viz příloha č. 1**). Záznam obsahuje údaje o fyzických, či právnických osobách, které jsou provozovateli vozidel. Obsahuje údaje jednotlivých řidičů, svědků dopravní nehody, označení místa a času dopravní nehody a má obsahovat i náčrtek místa s uvedením příčiny dopravní nehody a podpisy řidičů (**42**).

Díky zakotvené hranici 100 000 Kč u škody na jednom ze zúčastněných vozidel či věcí zákonodárce rozhodl, že si účastníci dopravní nehody musí určit výši škody sami, což není vždy zrovna jednoduché. Zajímavé na tom je, že ani přivolaní policisté nejsou žádným způsobem školeni na odhad škody (**poznámka autora**).

Oznamování dopravních nehod

Účastníci dopravní nehody jsou dle ustanovení § 47 č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích povinni neprodleně oznámit dopravní nehodu policistovi a to v případech:

- usmrcení, či zranění osoby,

- když dojde k hmotné škodě převyšující zřetelně na některém ze zúčastněných vozidel včetně přepravovaných věcí částku 100 000 Kč

V rámci toho, jsou povinni zdržet se jednání, které by bylo na újmu řádného vyšetření dopravní nehody, jako je například odstavení vozidla z konečného postavení. Pokud je přemístění vozidel nutné pro vyproštění osob, nebo obnovení provozu mělo by dojít k vyznačení stop a konečného postavení vozidel. Důležitou povinností účastníků je také setrvat na místě do příchodu policisty, nebo se na místo neprodleně vrátit po poskytnutí nebo přivolání pomoci nebo oznámení dopravní nehody (42). České sdružení obětí dopravních nehod správně radí, že před příjezdem policie by se vozidla neměla přemísťovat. Ani by se neměly odstraňovat odpadlé části vozidel. Správně také doporučují před případným odstavením vozidel zaznamenat jejich polohu a to například fotograficky (3).

Dopravní nehoda nepodléhající oznamovací povinnosti

Když nevznikne povinnost oznámit nehodu policii a přesto je policie přítomna na místě dopravní nehody, tak policista poučí účastníky o povinnosti sepsat společný „Záznam o dopravní nehodě“ („euroformulář“). Při zjištění protiprávního jednání některého z účastníků dopravní nehody vyřeší věc uložением blokové pokuty v blokovém řízení, popřípadě věc oznámí příslušnému správnímu orgánu. Na zadní stranu „Záznamu o dopravní nehodě“ policista vyznačí způsob vyřešení přestupku (např. vylepením přelepky, razítkem); třetí list „Záznamu o dopravní nehodě“ založí u útvaru nebo organizačního článku policie (46).

1.1.2. Vývoj dopravních nehod a hlavní příčiny

V souvislosti s vývojem dopravních nehod je důležité zmínit Národní strategii bezpečnosti silničního provozu 2011-2020. Tato strategie stanovuje cíle, základní principy a návrhy konkrétních opatření směřujících k zásadnímu snížení nehodovosti

na silnicích v České republice. Hlavním cílem je snížit do roku 2020 počet usmrcených v silničním provozu na roveň průměru evropských zemí a současně oproti roku 2009 snížit o 40 % počet těžce zraněných osob (1). V národní strategii bezpečnosti silničního provozu 2011 – 2020 je mimo jiné uveden v celkovém vývoji počet dopravních nehod za roky 2002 – 2010. Zajímavostí je, že v roce 2008 bylo evidováno v České republice 182 736 dopravních nehod, přičemž v roce 2009 bylo evidováno v České republice 74 815 dopravních nehod. Celkový počet dopravních nehod šetřených Policií České republiky však neposkytuje porovnatelné hodnoty, jelikož se v roce 2001, 2006 a pak hlavně v roce 2009 v zákoně upravila hranice hmotné škody pro povinnost hlásit dopravní nehodu policii. Tyto údaje je tedy vhodné posuzovat pouze v dlouhodobém horizontu (13).

Pokud se vrátíme k vývoji dopravních nehod a k jejich příčinám, dozvíme se šokující čísla ať už o počtu dopravních nehod, tak i o zraněných a usmrcených osobách. Jak je uváděno v přehledu o nehodovosti na pozemních komunikacích v České republice za rok 2013, tak Policie České republiky v roce 2013 šetřila 84 398 nehod, při kterých bylo 583 osob usmrceno, těžce zraněno bylo 2 782 osob a 22 577 osob bylo lehce zraněno. Odhadnutá hmotná škoda na místě dopravní nehody byla určena na 4 938,17 mil. Kč. V porovnání s rokem předchozím, tj. 2012 byl zaznamenán nárůst v těchto kategoriích:

- počet nehod o 2 994, tj. o 3,7 %
- odhad hmotné škody o 62,76 mil. Kč, tj. o 1,3 %

Pokles byl zaznamenán v kategoriích:

- počet usmrcených o 98 osob, tj. o 14,4 %
- počet těžce zraněných o 240 osob, tj. o 6,8 %
- počet lehce zraněných o 13 osob, tj. o 0,1 %

Počet usmrcených osob v roce 2013 byl nejnižší od roku 1961. Pouze pro zajímavost uvedu, že v roce 2008 bylo usmrceno 992 osob. Při porovnání počtu

šetřených nehod s rokem 2008 zjistíme, že v roce 2008 bylo šetřeno Policií České republiky 160 376 dopravních nehod. Ano, mohlo by se zdát, že za uvedené období došlo ke snížení dopravních nehod o 75 978 a tedy více jak polovinu, ale je nutné brát v úvahu legislativní změny, které upravují povinnost oznamování dopravní nehody. Graficky znázorněn je vývoj počtu nehod a jejich následků v České republice od roku 1961 v **příloze č. 2 (20)**.

Dopravní nehody podle zavinění v roce 2013

V roce 2013 zavinili nejvíce dopravních nehod řidiči motorových vozidel a to v 72 383 případech a došlo k usmrcení 528 osob. Následuje zavinění lesní a domácí zvířata a to v 6 782 případech, kdy došlo k usmrcení 3 osob. Třetí skupinou jsou řidiči nemotorových vozidel, mezi které počítáme například cyklisty, kteří zavinili 2 521 dopravních nehod, při kterých došlo k usmrcení 27 osob. Čtvrtou skupinou jsou chodci, kteří zavinili 1 132 dopravních nehod, při kterých bylo usmrceno 22 osob. Z celkového počtu chodců se jednalo v 405 případech o zavinění dětmi. Technická závada vozidla byla příčinou u 464 dopravních nehod. Závada komunikace způsobila 515 dopravních nehod. U obou případů se to obešlo bez usmrcení osob. Jiným účastníkem bylo zjištěno zavinění v 601 případech a došlo k usmrcení 3 osob **(20)**.

Při srovnání s rokem 2014 zjistíme, že Policie České republiky šetřila 85 859 dopravních nehod, při kterých bylo usmrceno 629 osob, těžce zraněno 2 762 osob a 23 655 osob bylo zraněno lehce. Odhad hmotné škody se zastavil na 4 933,23 mil. Kč. Porovnání hodnot základních ukazatelů s rokem 2013 je následující:

Nárůst zaznamenáváme v kategoriích:

• počet nehod	o 1 461,	tj. o 1,73 %
• počet usmrcených	o 46 osob,	tj. o 7,89 %
• počet lehce zraněných	o 1 078 osob,	tj. o 4,77 %

Pokles byl zaznamenán v kategoriích:

- počet těžce zraněných 20 osob tj. 0,72 %
- odhad hmotné škody o 4,9395 mil. Kč. tj. o 1,3 %

Z vývoje vyplývá, že došlo k mírnému nárůstu dopravních nehod a tím i k počtu usmrcených osob a k lehkému zranění osob. Pokles těžce zraněných osob je uspokojivý. Co se týká snížení hmotné škody, tak je třeba určit, že škoda u evidovaných dopravních nehod je určována a vykazována pouze na základě odhadu policisty, který dopravní nehodu šetřil (21).

Dopravní nehody podle zavinění v roce 2014

V přehledu zavinění dopravní nehody zjistíme, že u řidičů motorových vozidel bylo zavinění zjištěno v 72 845, kdy došlo k usmrcení 582 osob. Druhou pozici obsadila lesní a domácí zvěř a to s 7 846 případy, při kterých nebyla usmrcena žádná osoba. Řidičem nemotorového vozidla bylo zavinění zjištěno v 2 737 případech, při kterých došlo k usmrcení 30 osob. Zavinění chodcem bylo zjištěno v 1 226 případech, při kterých došlo k usmrcení 13 osob. Z těchto 1 226 případů mělo v 441 případech účast dítě. Technická závada vozidla byla příčinnou u 467 dopravních nehod a počet usmrcených osob se zastavil na 2. Závada komunikace způsobila 232 dopravních nehod bez usmrcení osob. Jiným účastníkem bylo zjištěno zavinění v 505 případech a došlo k usmrcení 2 osob (21).

1.1.3. Vyšetřování dopravních nehod

V úvodu této části je nutné upozornit na zásadní změnu v pravidlech silničního provozu, kterou přinesla v roce 2009 novela zákona č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích. V této novele byla zakotvena výše škody, kdy je stanoven limit pro ohlašování dopravních nehod. Ve stádiu zjišťování, zajišťování a prověřování prvotních informací počáteční etapy objasňování konkrétní dopravní nehody v provozu

na pozemních komunikacích se uplatňuje celá řada opatření. Tato opatření mají za cíl vytvářet podmínky pro realizaci opatření a procesních úkonů. Druh a rozsah počátečních neodkladných opatření a úkonů závisí na charakteru dopravní nehody, záchraně života a zdraví účastníků, na nutnosti a rychlosti přijímat opatření na zabránění přímých a sekundárních škod, jakož i na zajištění bezpečnosti provozu na pozemních komunikacích. Počáteční a neodkladná opatření jsou charakterizována tím, že z objektivních důvodů nebo logických důvodů ve své posloupnosti předcházejí ostatním úkonům a opatřením. V případě, že je tato fáze zpracována kvalitně, je v konečném důsledku zajištěna efektivnost dalšího postupu v trestním řízení, tak i objektivnost při tomto postupu (6). Pokyn policejního prezidenta č. 103 ze dne 28. května 2013 stanovuje plnění některých úkolů policejních orgánů Policie České republiky v trestním řízení. V článku 4 tohoto předpisu je stanoveno, že dopravní inspektoráty na jednotlivých územních odborech (vždy okres působení) šetří a prověřují trestné činy, na které zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje tři roky. V případě, že tato podmínka není splněna, je k šetření dopravní nehody věcně a místně příslušné oddělení služby kriminální policie a vyšetřování (15).

Vzhledem k současnému provozu na pozemních komunikacích jsou dopravní nehody velmi často objasňovány ve velké časové tísní a s vysokými nároky na odbornost policejního orgánu, která není vždy zaručena. K tomu je zapotřebí počítat i občasnou snahu účastníků k zatajování informací, či stop – zejména pak k újezdům od dopravní nehody, nebo působení na svědky a nabádání je ke křivé výpovědi (6).

Ohledání místa dopravní nehody

Policisté, kteří provádějí ohledání dopravní nehody, jsou na základě pokynu č. 4 vydaným ředitelem ředitelství služby dopravní policie Policejního prezidia ze dne 12. ledna 2010 povinni po provedení prvotních a neodkladných úkonů provést ohledání. Účelem samostatného ohledání je zjištění a zajištění důkazů a skutečností rozhodných pro posouzení příčin, podmínek a okolností dopravní nehody a zjistit porušení pravidel silničního provozu na pozemní komunikaci účastníky dopravní nehody (17).

V této fázi je hlavním účelem zjištění a případné zajištění stop a dalších důkazů nebo informací, které slouží ke stanovení příčiny vzniku dopravní nehody. Od počátku se používají postupy technického charakteru, které využívají policisté při šetření dopravních nehod. Na místě dopravní nehody je potřebné provést detailní ohledání, aby došlo k zajištění veškerých důkazů pro objasnění příčiny dopravní nehody. Ohledává se místo střetu, interiér vozidla, bezpečnostní prvky vozidla, jako je například aktivovaný airbag, či bezpečnostní pás. Samozřejmostí při ohledávání je zajištění stop na komunikaci, na zúčastněných vozidlech a na pevných předmětech. Nezbytné je i zjištění a zajištění biologických stop, které mohou ukázat policistům, o jakou část interiéru vozidla došlo ke zranění osoby, nebo například může určit dopad osoby na komunikaci. Způsoby ohledání místa dopravní nehody jsou různé. Nejčastěji je užíván excentrický způsob ohledání. I u dopravních nehod platí zásada systematického a důsledného ohledání místa činu, protože právě místo je rozhodujícím nositelem informací. Ohledání se neliší od ohledání míst jiné trestné činnosti. Je zde zejména kladen důraz na číselné označení stop. Číselně označené stopy jsou pak zaznamenány fotograficky. Ve výjimečných případech, jako jsou rozsáhlé dopravní nehody, mohou být stopy zaznamenány na videozáznam (6). Při dopravních nehodách vznikají specifické stopy na vozovce, na zúčastněných vozidlech i na ostatních objektech. Důležité jsou stopy po pohybu vozidla po dopravní nehodě. Jsou to například trasologické stopy, smykové stopy a dřecí stopy. Samozřejmostí jsou i daktyloskopické stopy a biologické stopy (7).

Při ohledání místa dopravní nehody je nutné věnovat pozornost dopravní situaci v místě. Významu jednotlivých komunikací, způsobu řízení provozu, dopravnímu značení včetně jeho čitelnosti a viditelnosti, povrchu vozovky, jejímu stavu, okolí místa dopravní nehody, přehlednosti. Nesmí dojít k opomenutí povětrnostních podmínek jako je například oslnění sluncem, dále vítr, déšť a podobně. Dále je pozornost zaměřována i na technický stav vozidel, postavení vozidel, charakteru jejich poškození. V neposlední řadě se v rámci ohledání zjišťuje stav účastníků dopravní nehody před dopravní nehodou a během dopravní nehody. Časté je zjištění únavy, předchozího zranění nebo zdravotní potíže a i požití alkoholu či jiných návykových látek. Všechny

tyto skutečnosti jsou zaznamenávány v protokolu o dopravní nehodě v silničním provozu, který je součástí spisového materiálu. Při ohledání usmrčené osoby se vždy musí přizvat lékař a odvoz usmrčené osoby je možný až po řádném zadokumentování polohy těla, zranění a stop na těle či na oděvu **(17)**.

Ve výše uvedeném pokynu č. 4/2010 je rovněž stanoveno, že výjezdová služba vyhotoví náčrtek místa dopravní nehody, kde zakreslí zejména stav dopravního značení, polohu vozidel, těl, stop a předmětů na vozovce. Před vyměřováním si zvolí výchozí bod měření, který musí být pevný a neměnný. Vyměřování místa dopravní nehody a pořízení náčrtku provádí policista zpravidla za účasti účastníků dopravní nehody nebo nezúčastněné osoby, které policista požádá o podepsání náčrtku. V případě absence těchto osob na místě, podepíše policista náčrtek a vyznačí tuto skutečnost do náčrtku. Fotografie společně s náčrtem místa dopravní nehody musí poskytovat názornou a úplnou představu o místě a rozsahu dopravní nehody **(17)**.

Kazuistika z praxe: V měsíci květnu roku 2013 na silnici III. třídy č. 00354 ohrozil při výjezdu z vedlejší pozemní komunikace oproti svislé dopravní značce „Dej přednost v jízdě!“ nezjištěný řidič chodce, který se pohyboval po hlavní pozemní komunikaci na kolečkových bruslích. Nedošlo ke kontaktu mezi vozidlem a chodcem, ale došlo k jeho pádu na komunikaci. Vzhledem k tomu, že místem krátce po události projíždělo sanitní vozidlo, tak byl chodec ošetřen a převezen do nemocnice k dalšímu vyšetření. Odtud došlo k oznámení dopravní nehody. Hlídka Policie České republiky měla poté složitou situaci při ohledání místa dopravní nehody, neboť se zde nenacházela žádná upotřebitelná stopa. A to ani biologická stopa, která by nasvědčovala, že došlo k dopadu chodce na komunikaci. Následným šetřením bylo zjištěno, že si chodec tuto událost vymyslel a upadl sám bez cizího zavinění **(25)**.

Další kazuistikou je vysvětleno zaměření ohledání na technický stav vozidla. V prosinci roku 2013 jel řidič s vozidlem po ulici v obci Boršov nad Vltavou. Zde v pravotočivé zatáčce nepřizpůsobil rychlost stavu a povaze komunikace (náledí a sníh na komunikaci), s vozidlem dostal smyk a vyjel vpravo mimo komunikaci, kde

na chodníku pro chodce narazil do dvou mladistvých osob, které šly po chodníku pro chodce stejným směrem. Vlivem nárazu utrpěla jedna z osob těžké zranění spočívající v zlomenině klenby lebeční, pohmoždění čelního laloku mozkového, zlomeninu zevního kotníku na levé dolní končetině a nalomení stydké kosti. Druhá osoba utrpěla zlomeninu prstu pravé horní končetiny, otřes mozku, tržné rány na hlavě, vyražení 5-ti zubů z horní čelisti. Ohledáním vozidla na místě dopravní nehody bylo zjištěno, že řidič měl na vozidle nazuty zimní pneumatiky s nedostatečnou hloubkou dezénu – běhoun pneumatiky bez odtokových dezénových drážek. Běhoun pneumatiky je přitom kontaktní částí, kterou se pneumatika dotýká vozovky (31).

1.2. Právní aspekty dopravních nehod

1.2.1. Rámec oprávnění a povinností policejních orgánů při vyšetřování dopravních nehod ve vztahu k obětem silničních dopravních nehod

Dnem 1. dubna 2013 nabyla účinnosti první část zákona č. 45/2013 Sb. o obětech trestných činů, který přinesl úpravu pomoci obětem trestných činů, která byla dosud rozmělněna do několika zákonů. Tento zákon novelizoval mnoho dalších zákonů, zejména pak trestní řád, občanský soudní řád a zákon o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestných činů. Datum 1. dubna 2013 se týkal subjektů, které poskytují pomoc obětem trestných činů. Účinnost ustanovení, která upravují práva obětí, včetně ostatních ustanovení byla stanovena k 1. srpnu 2013 (9). Cílem zákona bylo zlepšit postavení obětí. A to zejména pokud jde o určitý standart poskytované péče (8).

Zákon o obětech trestných činů přinesl řadu změn v práci orgánů činných v trestním řízení. Zákon hovoří o povinnostech policejního orgánu, avšak část těchto povinností vzniká až na základě žádosti oběti, která se o nich dozví na základě poučení předaného policejním orgánem. Řada povinností a postupů byla zahrnuta do práce

policejního orgánu již před přijetím nového zákona. Zákon má dva hlavní body, kdy mezi první se dá zařadit práva oběti, která jsou většinou vázána na žádost oběti a jako druhý hlavní bod povinnosti orgánů činných v trestním řízení, nicméně postupem podle zákona nesmí nikdy dojít ke zmaření dosažení účelu trestního řízení (45).

Práva obětí ve většině případů vycházejí z předpokladu, že oběť požádá. Aby však mohla o svá práva požádat, musí o nich vědět. Proto je zakotvena povinnost policie informovat oběť i bez její žádosti už při prvním kontaktu s ní (45). V trestním řádu se v ustanovení § 46 mimo jiné hovoří o tom, že v případech, kdy je poškozený v postavení oběti podle zákona o obětech trestných činů mají orgány činné v trestním řízení povinnost jej poučit také o právech podle zákona o obětech trestných činů a poskytnout mu plnou možnost k jejich naplnění (39).

Postup policejního orgánu

Bezprostředně po činu není vhodné předávat veškeré informace oběti. Z toho důvodu se volí předávání nejdůležitějších informací ústně. Jedná se o informace zavedené pod ustanovením § 8 zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů. Jedná se hlavně o informace:

- u kterého orgánu může podat oznámení o skutečnostech nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin a předat kontakt na uvedené pracoviště,
- na které subjekty zapsané v registru poskytovatelů pomoci obětem trestných činů se může obrátit s žádostí o odbornou pomoc a za jakých podmínek má právo na poskytnutí bezplatné odborné pomoci (seznam je přístupný na internetu),
- podmínky, kdy má právo na přijetí opatření k zajištění bezpečí podle jiného právního předpisu (zde jde o posouzení míry ohrožení bezpečnosti oběti – krátkodobá ochrana, utajení totožnosti svědka a další),
- u kterého konkrétního orgánu získá další informace o věci, ve které se stala obětí trestného činu - oddělení Policie České republiky (45).

Další informace, které jsou pod ustanovením § 8 zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů se dává k přečtení na předepsaném tiskopise (**příloha č. 3**) a o jejich předání je učiněn záznam – potvrzení o převzetí poučení oběti trestného činu – základní informace. Dále dochází k předávání tiskopisu Poučení poškozeného – Oběti (**příloha č. 4**). Jedná se zejména o informace:

- jaké etapy řízení jsou po trestním oznámení a úloha oběti v této věci (například výslech svědka jako neodkladný a neopakovatelný úkon, podání vysvětlení, výslech poškozeného, zvláštní způsoby dokazování),
- u kterého konkrétního orgánu a jakým způsobem může požádat o další informace (zde se jedná o informace vydané na žádost oběti),
- podmínky na peněžitou pomoc, včetně lhůty pro podání žádosti,
- možnost domáhat se nápravy u porušení práv (možnost uplatnit vůči státu nárok na náhradu škody a další),
- případná opatření k ochraně zájmů oběti (bydliště v jiném členském státě Evropské unie),
- jaká jsou další práva oběti podle tohoto zákona (**45**).

Mezi další práva oběti patří zejména právo na ochranu soukromí – tím se rozumí zákaz zveřejňování informací umožňující určení osoby, na požádání oběti nebo zmocněnce, opatrovníka nebo i zákonného zástupce se vedou informace o jejich výkonu zaměstnání, o rodinných a majetkových poměrech tak, aby byli k dispozici jediné pro orgány činné v trestním řízení a Probační a mediační služba. Zároveň se zde také uplatňuje právo na ochranu před druhotnou újmou, jako je šetrné kladení otázek, které mohou směřovat do intimní oblasti. Na žádost osoby lze zabránit kontaktu oběti a osoby podezřelé nebo obviněné, lze zajistit například i výslech, nebo tlumočení osobou stejného pohlaví. Samozřejmostí je, že na požádání oběti musí být tato práva policejním orgánem oběti vysvětleny ústně. Oběť má dále nárok na doprovod důvěrníka a má možnost kdykoliv v průběhu trestního řízení učinit prohlášení o tom, jaký dopad měl trestný čin na její život, což je právo, které je zakotveno i v ustanovení § 43 trestního řádu (**45**).

Z výše uvedeného máme stanovené, že policejní orgán musí mít při sobě tiskopisy již při výjezdu na místo, kde došlo ke spáchání trestného činu. Například policisté, kteří provádějí vyšetřování dopravních nehod, mají vždy ve výjezdovém vozidle umístěn přenosný notebook, kde mají k dispozici veškeré podklady, potřebné pro výkon služby **(poznámka autora)**. Speciální postup je určen v případě, kdy oběť prohlásí, že neovládá český jazyk. Dle zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů má nárok na poskytnutí informací v jazyce, o kterém oběť prohlásí, že mu rozumí, nebo v úředním jazyce státu, jehož je občanem. Je-li to možné. V případě zvláště zranitelné oběti - dítěte (osoby mladší 18 let) poučí policejní orgán vždy zákonného zástupce dítěte nebo opatrovníka. Dítě poučí v případě jeho vyspělosti, tedy schopnosti plně vnímat a chápat obsah poučení **(45)**.

Pokud oběť trestného činu o to požádá, tak před započítím výslechu policejní orgán sdělí obhájci nebo obviněnému (pokud je přítomen), že s odvoláním na ustanovení § 16 zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů po dobu sdělování osobních údajů nebudou přítomni úkonu a vyhotoví o tom záznam do protokolu **(45)**. Povinná forma této žádosti není zákonem stanovena. Jedná se o preventivní povinnost zejména orgánů činných v trestním řízení vést osobní údaje uvedených osob na jejich žádost odděleně od spisu. Nehledí se ani na to, zda ze strany obviněného hrozí nějaké nebezpečí. Prakticky jde tedy o výjimku z práva nahlížení do spisu. Účelem je zajištění ochrany bezpečnosti a osobních údajů oběti a jejich zástupců jako je například důvěrník. Když policejní orgán takto neposkytne například doručovací adresu, místo zaměstnání a podobně, eliminuje tím, že by oběť trestného činu mohla dostávat výhrůžky, či byla zavražďována. V případě, že by to bylo potřebné pro dosažení účelu trestního řízení, nebo řádné uplatnění práva na obhajobu osoby, proti které se trestní řízení vede, tak zpřístupní orgán činný v trestním řízení tyto informace a o této skutečnosti učiní záznam do spisového materiálu. Z toho vyplývá, že to bude v případech posouzení pravdivosti svědka (oběti), nebo pro posouzení majetkových poměrů **(9)**.

Při podání vysvětlení a výslechu oběti je třeba omezit otázky intimního charakteru, které nemají důležitou povahu pro danou věc. Pokud jsou tyto otázky důležité

z hlediska trestního řízení, policejní orgán je klade šetrně a zároveň vyčerpávajícím způsobem tak, aby nebylo třeba výslech opakovat. Pokud má oběť pocit, že otázka citlivě zasahuje její intimní sféry a nechce na takovou otázku odpovídat, může podat námitku proti zaměření otázky. Námitku policejní orgán poznamená do protokolu a současně rozhodne o důvodnosti námitky. Zápis této námitky proti položené otázce může mít význam i v případě eventuální stížnosti na nevhodný postup policejního orgánu (9). Policejní orgán umožní oběti v kterémkoliv stadiu trestního řízení umožnit prohlášení o tom, jaký dopad měl spáchaný trestný čin na její dosavadní život, jak bylo uvedeno výše. Prohlášení oběti v písemné podobě založí do spisu, v ústní podobě jej zaprotokoluje. Příslušné formuláře, které pořizuje policejní orgán, jako je úřední záznam o podaném vysvětlení nebo protokol o výslechu svědka, obsahují dotaz policejního orgánu, zda oběť chce učinit prohlášení (45).

Samozřejmostí je, že policista je při plnění úkonů povinen dodržovat pravidla zdvořilosti a dbát cti, vážnosti a důstojnosti osob i své vlastní, jak uvádí zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky. Toto ustanovení je v souladu s pojetím policie jako služby veřejnosti a v souladu s moderními trendy otevřených vztahů policejních sborů (35).

Závazný pokyn policejního prezidenta č. 97 ze dne 1. července 2010 o systému psychologické pomoci obětem trestné činnosti a obětem mimořádných událostí upravuje systém zprostředkování psychologické pomoci a stanovuje povinnosti krizového intervenanta.

Psychologická pomoc spočívá zejména

- v přímé krizové intervenci, kterou zajišťuje krizový intervent,
- v nepřetržité telefonické podpoře, kterou zajišťuje skupina krizové intervence,
- ve zprostředkování kontaktu mezi obětí a externí organizací k následné psychologické, psychosociální nebo sociálně-právní pomoci, případně předání osobních údajů za určitých podmínek (47).

Krizový intervent v rámci krizové intervence zejména:

- informuje oběť o možnosti poskytnutí psychologické, psychosociální nebo sociálně-právní pomoci příslušnou externí organizací,
- předá oběti, pokud to uzná za vhodné, pracovní kontakt na svou osobu, aby mohl být v případě potřeby telefonicky k dispozici,
- informuje o poskytnuté krizové intervenci pracovníka skupiny krizové intervence vykonávajícího službu v rámci nepřetržité telefonické podpory,
- spolupracuje se skupinou krizové intervence, zejména v oblasti využívání průběžných odborných konzultací, získání telefonických kontaktů na další krizové interventy nebo externí organizace,
- při poskytování psychologické pomoci na místě trestného činu nebo mimořádné události spolupracuje s dalšími pracovníky ostatních složek Integrovaného záchranného systému České republiky (47).

1.2.2. Trestné činy v silniční dopravě

České trestní právo z hlediska trestní odpovědnosti pachatele požaduje jako jeden z povinných znaků trestného činu, aby pachatel následek svého jednání zavinil. V praxi se jedná o trestné činy páchané z nedbalosti, nebo spáchané úmyslně. Dopravní nehody jsou v drtivé většině nedbalostní činy. Kromě nedbalosti vědomé zná české trestní právo další formu nedbalostního zavinění, kterým je nedbalost nevědomá. S touto formou se při dopravních nehodách setkáme pouze v případě, kdy pachatel nevěděl, že svým jednáním může způsobit porušení, nebo ohrožení zákonem chráněného zájmu, ačkoliv o tom vzhledem k okolnostem a svým osobním poměrům vědět měl a mohl. Příkladem by mohlo být, když laik poskytne po dopravní nehodě pomoc zraněné osobě, která utrpěla těžké zranění a jeho zdravotní stav se po laické pomoci značně zkomplikuje. Tento laik zpravidla neponese trestní odpovědnost. Pokud by však tato situace nastala při ošetření lékařem a lékař by jednal v rozporu se zdravotnickými standardy

a postupy, tak může být za tento postup (nikoli dle zásady lege artis) trestně odpovědný právě ošetřující lékař (4).

Z dopravní nehody, tedy z jednání, které jí předcházelo, dochází vždy ke vzniku právní odpovědnosti. Subjekty této odpovědnosti bývají za splnění dalších podmínek zpravidla účastníci provozu na pozemních komunikacích, kdy už víme, že účastníkem je každý, kdo se přímým způsobem účastní provozu na pozemní komunikaci. Subjektem neboli pachatelem trestných činů bude při dopravních nehodách vždy fyzická osoba. Zavedená trestní odpovědnost právnických osob se zde zavede jen zcela ve výjimečných případech (5).

Mezi často páchané trestné činy v souvislosti s dopravní nehodou patří následující výčet trestných činů, které jsou uvedeny v zákoně č.40/2009 Sb., trestním zákoníku:

Usmrcení z nedbalosti dle ustanovení § 143 trestního zákoníku

Základní skutková podstata trestného činu usmrcení z nedbalosti spočívá ve způsobení smrti jako škodlivého následku a to ve formě nedbalostního zavinění. Objektem tohoto trestného činu je tedy zájem na ochraně lidského života a zdraví. V tomto případě je předpokládána smrt jiné osoby. Proto nestačí pouhé ohrožení života jiné osoby. Z hlediska dopravních nehod je významná skutková podstata dle odstavce 2 předmětného ustanovení. Podle tohoto ustanovení bude přísněji pachatel trestného činu potrestán v případě, že poruší důležitou povinnost vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení, funkce nebo uloženou mu podle zákona. Zde bude vhodné zmínit pojem důležitá povinnost, který však není nikde vysvětlen. Za porušení důležité povinnosti vyplývající ze zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uložené podle zákona je třeba brát porušení některé z mnoha možných důležitých povinností, které mají vztah k ochraně zdraví a života lidí. Za porušení důležité povinnosti však není možno automaticky považovat porušení jakéhokoli předpisu, ale jen takové povinnosti, jejíž porušení má zpravidla za následek nebezpečí pro lidské zdraví a život. Jestliže tedy jejím porušením může snadno dojít k těžké újmě na zdraví (5). Aby bylo

možné uznat, že jde o porušení důležité povinnosti, musí soud zjistit, že mezi porušením této povinnosti a následkem trestného činu je příčinná souvislost. V praxi u dopravní nehody se jedná zejména o nesprávný způsob předjíždění v místě, kde je to zakázáno, překročení rychlosti. Dále sem patří zejména nedání přednosti v jízdě, nerespektování červeného signálu světelné signalizace, nesprávné couvání a otáčení. Výjimkou není ani řízení motorového vozidla bez příslušného řidičského oprávnění, jízda pod vlivem návykové látky a alkoholu. Ovšem je zapotřebí každý případ posuzovat individuálně **(poznámka autora)**.

Když se vrátíme k uvedenému trestnému činu, je třeba říci, že je zapotřebí vhodně posuzovat věc i z medicínského hlediska vzhledem ke vzniklému zranění. V praxi dochází k případům, kdy způsobené zranění samo o sobě není tak závažné, aby nutně muselo vést ke smrti. Jedná se zejména o starší osoby. K úmrtí dochází až v důsledku komplikací, na kterých se podepsal již předchozí chorobný stav zraněné osoby. Tento stav má tedy význam pro posouzení subjektivní stránky trestného činu, tj. zavinění ve vztahu ke smrti jakožto škodlivému následku. Rovněž je potřebné posoudit stav usmrcené osoby před dopravní nehodou a to z hlediska ovlivnění návykovými látkami. Obvyklé je to u osob, ovlivněných alkoholem. Právní význam spočívá v posouzení míry zavinění jednotlivých účastníků dopravní nehody **(5)**. Rozsah ukládaného potrestání spočívající v odnětí svobody je od jednoho roku až deseti let a to i s ohledem na počet usmrcených osob, nebo zákazem činnosti **(44)**.

Zde je vhodné vložit kazuistiku z praxe. V měsíci únoru 2013 jela řidička po ulici na území města České Budějovice v levém jízdním pruhu (v tomto směru jízdy jsou dva jízdni pruhy). Před vyznačeným přechodem pro chodce nezareagovala na to, že v pravém jízdním pruhu před vyznačeným přechodem pro chodce zastavovalo vozidlo ve stejném směru a došlo ke střetu s 80-ti letým chodcem, který přecházel z pravé strany po vyznačeném přechodu pro chodce. Vlivem nárazu došlo k pádu muže na komunikaci. Zraněný chodec utrpěl dle prvotního ošetření lékařem na místě otevřenou zlomeninu bérce levé dolní končetiny a tržnou ránu na hlavě. Těmto zraněním chodec následně v nemocnici po 20 dnech podlehl **(23)**.

Těžké ublížení na zdraví z nedbalosti dle ustanovení § 147 trestního zákoníku

Tento trestný čin je sestaven zákonodárcem podobně jako již popsany trestný čin usmrcení z nedbalosti dle § 143 trestního zákoníku. Objekty jsou shodné a to život a zdraví člověka. Pojem těžké ublížení na zdraví však nemá normativní povahu a je třeba tento pojem odlišovat od pojmu těžká újma na zdraví **(5)**. Ta je definována v ustanovení § 122 odst. 2 a to tak, že těžkou újmou na zdraví se rozumí jen vážná porucha zdraví nebo jiné vážné onemocnění. Těžkou újmou na zdraví je tedy:

- zmrzačení,
- ztráta nebo podstatné snížení pracovní způsobilosti,
- ochromení údu,
- ztráta nebo podstatné oslabení funkce smyslového ústrojí,
- poškození důležitého orgánu,
- zohydění,
- vyvolání potratu nebo usmrcení plodu,
- mučivé útrapy, nebo
- delší dobu trvající porucha zdraví **(44)**.

U tohoto trestného činu je třeba především za pomoci znaleckého posudku z oboru zdravotnictví posoudit závažnost utrpěného poranění tak, aby ho bylo možné v souladu s legální definicí obsaženou v ustanovení § 122 odst. 2 trestního zákoníku a příslušnou judikaturou kvalifikovat jako těžkou újmu na zdraví. V odvětví soudního lékařství je tato otázka zcela zásadní a tvoří majoritní podíl činnosti znalce **(5)**. Rozsah ukládaného potrestání spočívající v uložení trestu odnětí svobody je od šesti měsíců až na osm let a to i s ohledem na počet zraněných osob a porušení důležité povinnosti. Samozřejmostí je, že může být také uložen zákaz činnosti **(44)**.

Zde uvedu kazuistiku s porušením důležité povinnosti. V měsíci listopadu roku 2013 jela řidička s vozidlem po silnici I. třídy č. 34. Zde před levotočivou zatáčkou a horizontem, na který najížděla ve svém směru jízdy, začala předjíždět nákladní

soupravu. Když byla na úrovni poloviny nákladní soupravy, tak v protisměrném jízdním pruhu na horizontu vyjelo vozidlo, se kterým se čelně střetla. U obou řidičů došlo k těžkému zranění, kdy u řidičky, která nesprávně předjížděla, došlo k trvalým následkům. Věc byla kvalifikována jako těžké ublížení na zdraví z nedbalosti dle § 147 odst. 1 a odst. 2 trestního zákoníku (30).

Ublížení na zdraví z nedbalosti dle ustanovení § 148 trestního zákoníku

V tomto ustanovení se je stanoveno to, že někdo ublíží jinému z nedbalosti na zdraví tím, že poruší důležitou povinnost vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení (44). Na rozdíl od předchozích trestných činů je nedbalostní způsobení ublížení na zdraví trestné pouze za splnění podmínky porušení důležité povinnosti. V případě absence této důležité povinnosti se pak může jednat o protiprávní jednání, které by bylo postihováno dle správního řádu (5). Policejní orgán postupuje pak v souladu s ustanovením § 58 odst. 1 zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích ve znění pozdějších předpisů, kde je stanoveno, že policejní orgán oznámí příslušnému správnímu orgánu přestupky, o nichž se dozvěděl. V oznámení uvede zejména o jaký přestupek je v jednání spatřován, důkazní prostředky, které má k dispozici a které prokazují, že jde o přestupek a že byl spáchán určitou osobou. V případech, že není dáno podezření ze spáchání přestupku konkrétní osobou do jednoho měsíce ode dne, kdy se o přestupku policejní orgán dozvěděl, nebo nelze-li přestupek projednat tak policejní orgán postupuje v souladu s ustanovením § 58 odst. 3 písm. b) zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích ve znění pozdějších předpisů (40). V případě postoupení přestupku k projednání do správního řízení na věcně a místně příslušný Správní odbor, který pak dle ustanovení § 46 odst. 1 a odst. 3 zákona č. 500/2004 Sb., správního řádu zahájí řízení z moci úřední. Pro tento způsob zahájení správního řízení je rozhodující projev vůle správního orgánu, který může vzniknout z vlastního zjištění, nebo může být na něho upozorňováno dalšími nejrůznějšími subjekty. V takových případech pak správní orgán sám posoudí, jak bude třeba dále postupovat. Dospěje-li k závěru, že je třeba provést správní řízení, tak ho zahájí (33).

Za pomoci znaleckého zkoumání v oboru zdravotnictví je pak u tohoto trestného činu třeba vymezit závažnost poranění jednak vůči těžké újmě na zdraví, a jednak vůči porušení zdraví, které nižší závažností nenaplňuje zákonné znaky ublížení na zdraví **(5)**. Trestní zákon v ustanovení § 122 odst. 2 uvádí, že stav záležející v poruše zdraví nebo jiném onemocnění, který porušením normálních tělesných nebo duševních funkcí znesnadňuje, nikoli jen po krátkou dobu, obvyklý způsob života poškozeného a který vyžaduje lékařského ošetření **(44)**.

V rámci vyšetřování dopravní nehody jsou rozhodující kritéria i pro posouzení pracovní neschopnosti. Pracovní neschopnost a její trvání, i když je důležitým kritériem při posuzování charakteru poranění, nemůže být ale jediným z rozhodujících kritérií. Skutečný charakter poranění je proto nutno zkoumat i na podkladě dalších okolností, zejména toho, jakými příznaky, bolestmi nebo obtížemi, v jaké intenzitě a po jakou dobu se poranění poškozeného projevovalo, jaké lékařské ošetřování si vyžádalo, jaké potíže měl poškozený a zda tyto potíže odpovídaly lékařskému nálezu. Podstatné je posouzení, zda zraněný již toto zranění v minulosti neutrpěl. Při posuzování, zda došlo k ublížení na zdraví, mají význam zejména takové skutečnosti, jako je povaha poruchy zdraví. Jak byla tato porucha způsobena. Který orgán a která funkce byla porušena, intenzita bolestivosti. Zda a do jaké míry tato porucha zdraví narušila obvyklý způsob života zraněné osoby a po jak dlouhou dobu. Jaké lékařské ošetření si toto zranění vyžádalo. Je třeba uvést, že posuzování každého případu musí být komplexní a individuální. Dále je třeba posuzovat, jaké potíže uvádí zraněná osoba a zda souhlasí s lékařským závěrem při vyšetření v nemocničním zařízení. Pro závěr o existenci ublížení na zdraví jako následku trestného činu nestačí jen subjektivní pocit poškozeného, ale změny zdravotního stavu musí být odpovídajícím způsobem objektivizované především lékařskými zprávami či posudky. Úsudek o charakteru a závažnosti újmy na zdraví je sice závěrem právním, musí však mít podklad ve zjištěných rozhodujících skutkových okolnostech **(32)**.

Kazuistika z praxe: v měsíci srpnu roku 2013 došlo na území města České Budějovice v prostoru světlené křižovatky ke střetu čtyř vozidel. Důležitým faktorem

pro vznik této nehody bylo to, že na světleném signalizačním zařízení křižovatky vypadl proud. Dvě vozidla najížděla z vedlejší pozemní komunikace na hlavní a odbočovala vlevo. Přitom došlo ke střetu obou vozidel s vozidlem jedoucím po hlavní pozemní komunikaci zleva. Vlivem nárazu bylo jedno z vozidel odhozeno na stojící vozidlo na úrovni křižovatky. Při dopravní nehodě utrpěl řidič vozidla jedoucí po hlavní pozemní komunikaci lehké zranění spočívající zejména v oděrkách a v podvrtnutí krční páteře s dobou léčení 3 týdny. V místě dopravní nehody je upravena nejvyšší povolená rychlost na 50 km/h svislým dopravním značením. Ovšem z videozáznamu, který měla hlídka Policie České republiky k dispozici a i ze stop na místě dopravní nehody bylo patrné, že vozidlo jedoucí po hlavní pozemní komunikaci jelo nepřiměřenou rychlostí. Znaleckým posudkem z oboru silniční dopravy bylo zjištěno, že toto vozidlo jelo rychlostí v rozmezí od 91 do 111 km/h a nárazová rychlost byla v rozmezí 65-79 km/h. Ve věci nebylo dozorujícím státním zástupcem spatřováno podezření ze spáchání trestného činu, neboť bylo prokázáno, že kdyby řidič jel povolenou rychlostí a reagoval by ve stejné míře, tak by k jeho zranění nedošlo. Přestupkové jednání obou řidičů bylo odevzdáno k projednání na příslušný odbor Magistrátu města České Budějovice (29).

Když se vrátíme k tématu, tak zjistíme, že rozsah ukládaného potrestání spočívající v uložení trestu odnětí svobody je až na tři léta to i s ohledem na počet zraněných osob. Samozřejmostí je, že může být také uložen zákaz činnosti (44).

Neposkytnutí pomoci dle ustanovení § 150 trestního zákoníku

Jak je patrné z názvu, tak tento trestný čin lze spáchat pouze úmyslně. Lze jej spáchat opomenutím a jedná se o takzvané omisivní trestné činy (5). V ustanovení § 150 odst. 1 trestního zákoníku je mimo jiné zakotveno, že každý musí osobě, která je v nebezpečí smrti nebo jeví známky vážné poruchy zdraví nebo jiného vážného onemocnění, poskytnout potřebnou pomoc. Výjimku stanoví část, kde je uvedeno, pokud by tak mohl učinit bez nebezpečí pro sebe nebo jiného. V ustanovení § 150 odst. 2 se hovoří zejména o tom, že kdo neposkytne pomoc osobě, která je v nebezpečí smrti nebo jeví známky vážné poruchy zdraví nebo vážného onemocnění, ač je podle

povahy svého zaměstnání povinen takovou pomoc poskytnout. Rozsah ukládaného potrestání spočívající v uložení trestu odnětí svobody je od dvou do tří let. Samozřejmostí je, že může být také uložen zákaz činnosti (44). V praxi jsem se setkal s tím, že podezření ze spáchání trestného činu neposkytnutí pomoci bylo ze strany vyšetřovatelů dopravních nehod i státních zástupců (nejen na území Jihočeského kraje) bráno na lehkou váhu. Zejména se argumentovalo tím, že v místě dopravní nehody se přece vyskytovala poblíž jiná osoba, která tuto pomoc zraněné osobě poskytla, nebo mohla poskytnout (**poznámka autora**). Zajímavý je i právní názor, že pachatel úmyslného ublížení na zdraví se smrtelným následkem nemůže být vedle toho uznán vinným trestným činem neposkytnutí pomoci proto, že po úmyslném způsobení těžké újmy na zdraví, které pak vedlo k smrti poškozeného, k níž se vztahuje jeho nedbalost, neposkytl poškozenému potřebnou pomoc, aby tento těžší následek odvrátil. Souběh uvedených trestných činů je za těchto okolností vyloučen (32). Zákonodárce na podobné situace zareagoval a do nového trestního zákoníku byl přidán následující trestný čin neposkytnutí pomoci řidičem dopravního prostředku (**poznámka autora**).

Neposkytnutí pomoci řidičem dopravního prostředku dle ustanovení § 151 trestního zákoníku

Opět se jedná o úmyslný trestný čin. Dotčené ustanovení nám zejména říká, že řidič dopravního prostředku, který měl účast na dopravní nehodě, neposkytne osobě, která při nehodě utrpěla újmu na zdraví, potřebnou pomoc, ač tak může učinit bez nebezpečí pro sebe nebo jiného. Rozsah ukládaného potrestání spočívající v uložení trestu odnětí svobody je až na pět let. Samozřejmostí je, že může být také uložen zákaz činnosti (44). Trestný čin neposkytnutí pomoci je dokonán již tím, že řidič dopravního prostředku neposkytne po dopravní nehodě, na níž měl účast, potřebnou pomoc osobě, která při nehodě utrpěla újmu na zdraví, pokud tak může učinit bez nebezpečí pro sebe nebo jiného. Pro spáchání tohoto trestného činu není rozhodné, jaké důsledky mělo nesplnění této povinnosti řidiče pro postiženou osobu, ani zda pomoc mohl poskytnout někdo jiný. Účast na dopravní nehodě má i řidič, který tuto nehodu nezavinil. Stačí, že k dopravní

nehodě objektivně přispěl (32). Veškeré výše uvedené trestné činy patří do zvláštní části trestního zákoníku a jedná se o trestné činy proti životu a zdraví, kdy rozsah ukládaného trestu je až na pět let nebo je uložen zákaz činnosti (44).

Zde uvedu kazuistiku z praxe: V červenci roku 2013 došlo na silnici III. třídy č. 14324 v katastru obce Čakov k dopravní nehodě. Jednalo se o to, že jel nezjištěný řidič s nezjištěným vozidlem po rovném úseku komunikace a narazil přední částí vozidla do zadní části cyklisty, který jel u pravého okraje komunikace. Vlivem nárazu došlo k pádu cyklisty na komunikaci a k jeho zranění spočívající ve zlomenině levé klíční kosti a tržné rány v obličejové části. Nezjištěný řidič z místa ujel, aniž by zastavil. Věc byla předána do vyšetřování Službě kriminální policie a vyšetřování Územního odboru České Budějovice (27).

Ohrožení pod vlivem návykové látky dle ustanovení § 274 trestního zákoníku.

Uvedené ustanovení již patří mezi trestné činy obecně nebezpečné (44). U trestného činu ohrožení pod vlivem návykové látky je vyžadováno úmyslné zavinění a skutková podstata spočívá ve vykonání zaměstnání nebo jiné činnosti, při kterých je možno ohrozit život nebo zdraví lidí, nebo lze způsobit značnou škodu na majetku a to ve stavu vylučujícím způsobilost, kterou si přivodil vlivem návykové látky (5). Existuje mnoho forem pro prokázání stavu vylučujícího způsobilost pachatele k výkonu činnosti. Vedle svědeckých výpovědí, lékařských zpráv či znaleckého posudku může být jedním z důkazů (jimiž lze prokázat stav vylučující způsobilost pachatele k výkonu činnosti) výsledek dechové zkoušky. A to zejména pokud byla tato zkouška provedena přístrojem, který umožňuje kvantifikovat množství požitého alkoholu (32). Alkohol, léčiva a jiné návykové a toxikologicky významné látky v dopravě jsou pro společnost velkým problémem. Mnoho chemických látek může po proniknutí do organismu člověka negativně ovlivňovat jeho schopnost bezpečně se účastnit silničního provozu. Mezi tyto látky patří zejména psychotropní látky, jako je etanol, jiné návykové látky a některá léčiva. Přítomnost alkoholu v organismu se v současné době zjišťuje prvotně pomocí dechového analyzátoru. Řidič přes umělohmotný náustek silně vydechuje

do přístroje po určitou dobu. Tato doba je stanovena od určitého objemu vzduchu, který přes přístroj prochází. Přístroje jsou proto vybavené měřičem vzduchu, který vydává zvukový signál po dobu dechové zkoušky. Tím je zaručeno, že k analýze bude použita pouze poslední porce vydechovaného vzduchu pocházející až z dolních úseků plic. Tato metoda má výhodu v tom, že je do několika vteřin znám výsledek dechové zkoušky (5). Policisté zde postupují zejména podle zákona č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích. Ovšem i jejich kontrolní činnost a metodické postupy se řídí dalšími předpisy a to zejména těmi interními, jako je například Závazný pokyn policejního prezidenta č. 160 ze dne 4. prosince 2009, kterým se upravuje postup na úseku bezpečnosti a plynulosti silničního provozu. V článku 55 je určen postup při odhalování protiprávního jednání pod vlivem alkoholu. V článku 56 je pro změnu stanoven postup při odborném měření (46). Při používání analyzátoru se policista řídí návodem k obsluze. Při přípravě odborného měření policista provede vizuální prohlídku a kontrolu technického stavu analyzátoru. Zjišťuje, zda je analyzátor opatřen ověřovací nálepkou, má nastavení data a času odpovídajícího skutečnosti a nevykazuje-li při zapnutí hlášení o chybě. Před provedením odborného měření se policista dotáže kontrolované osoby, zda požila alkoholický nápoj a poté ji vyzve k podrobení se vyšetření ke zjištění, zda není ovlivněna alkoholem. V případě, že řidič tento způsob odborného měření odmítne, policista jej vyzve, aby se podrobil odbornému lékařskému vyšetření. Vzhledem k měřicímu principu přístroje a zajištění objektivního odborného měření policista při pozitivním výsledku odborné měření zopakuje po uplynutí 5 minut. Vzájemný rozdíl odborného měření nesmí být u hodnot nad 0,24 ‰ větší než 10 %. Pokud je rozdíl odborného měření větší než 10 %, je odborné měření po uplynutí dalších 5 minut opětovně opakováno. Je-li při počtu tří odborných měření vzájemný rozdíl posledních dvou odborných měření větší než 10%, policista vyzve kontrolovanou osobu, aby se podrobila odbornému lékařskému vyšetření spojenému s odběrem biologických materiálů (46). Tabulka limitních rozdílových hodnot (10 %) je přiložena v příloze č. 5.

Vzhledem k tomu, že jízda pod vlivem návykových látek je častým prohřeškem řidičů, je na základě pokynu ředitele ředitelství služby dopravní policie č. 4 ze dne 29.

září 2015, kterým se upravuje postup při dohledu na bezpečnost a plynulost provozu na pozemních komunikacích upraven i postup pro preventivní akce Policie České republiky. Postup je nazván speciální kontrolou na dodržování zákazu požívání alkoholických nápojů a jiných návykových látek řidiči vozidel a označuje se jako speciální kontrola „a“. Při provádění těchto speciálních kontrol „a“ hlídka kontroluje dodržování zákazu požívání alkoholických nápojů a jiných návykových látek řidiči vozidel před nebo během jízdy **(18)**. Hlídka provádí dohled na silniční provoz v určeném úseku a v rozsahu stanoveném denní instruktáží a plní úkoly podle pokynů vedoucího nebo nadřízeného policisty a pokyny operačního střediska policie **(16)**.

Když se vrátíme k trestnému činu ohrožení pod vlivem návykové látky dle ustanovení § 274 trestního zákoníku, tak je třeba si uvést, že je ve znění tohoto ustanovení pamatováno i na havárii, dopravní nebo jinou nehodu, jinému ublížení na zdraví nebo větší škodu na cizím majetku nebo jiný závažný následek. Dále je pamatováno i na řidiče veřejného dopravního prostředku a na recidivu spočívající v opakování takového trestného činu, za který byl v posledních dvou letech odsouzen nebo z výkonu trestu odnětí svobody uloženého za takový čin propuštěn. Rozsah ukládaného potrestání spočívající v uložení trestu odnětí svobody je v rozmezí od třech měsíců až na tři léta. Další možností je peněžitý trest, nebo zákaz činnosti **(44)**.

Zde je vhodné vložit kazuistiku z praxe. V lednu roku 2013 jel řidič s vozidlem po komunikaci na území města České Budějovice, přičemž nepřizpůsobil rychlost stavu a povaze vozovky (náledí), vlivem čehož dostal s vozidlem smyk a vyjel vlevo mimo komunikaci, kde narazil do obytného domu. Poté z místa ujel. Policisty byl po 5-ti hodinách vypátrán a po poučení u něho byla provedena dechová zkouška přístrojem Dräger s pozitivním výsledkem 1,36 promile alkoholu v dechu. Opakovaným měřením byl zjištěn pozitivní výsledek 1,29 promile alkoholu v dechu. Řidič byl vyzván k dvojitému odběru biologického materiálu – krve a k lékařskému vyšetření, kterému se podrobil. Z odebraného biologického materiálu, který byl vyhodnocen metodou plynové chromatografie a Widmarkovou zkouškou, bylo soudním znalcem v oboru soudního

lékařství určeno, že řidič měl v době dopravní nehody hladinu alkoholu v krvi v rozmezí od 2,05 až 2,49 g/kg alkoholu (22).

V rámci dopravních nehod se můžeme setkat i s dalšími trestnými činy, jako je například maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání dle ustanovení § 337 trestního zákoníku, neoprávněné užívání cizí věci dle ustanovení § 207 trestního zákoníku, nebo obecného ohrožení z nedbalosti dle ustanovení § 273 trestního zákoníku. Také se můžeme setkat s podezřením ze spáchání trestného činu pojistného podvodu dle ustanovení § 210 trestního zákoníku (5).

1.3. Účastníci dopravních nehod

Pojem „účastníci dopravních nehody“ byl vysvětlen ve vymezení základních pojmů. Jak bylo uvedeno, jedná se o každého, kdo se přímým způsobem účastní provozu na pozemní komunikaci (42). V této části si rozebereme osobu poškozeného a oběť trestného činu.

1.3.1. Osoba poškozená

Původně byl pojem poškozeného vymezován jen ve vztahu k způsobení škody, a proto byl poškozeným ten, komu pachatel trestným činem ublížil na zdraví (bez ohledu na to, zda mu vznikla majetková škoda), způsobil majetkovou, morální nebo jinou škodu. K zásadní změně došlo novelizací trestního řádu, jejímž cílem bylo umožnit, aby o náhradě nemajetkové újmy (shodně jako o náhradě majetkové škody) mohlo být rozhodnuto již v průběhu trestního řízení a aby předmětem adhezního řízení mohly být rovněž nároky poškozeného vyplývající z toho, že se trestným činem na jeho úkor pachatel bezdůvodně obohatil. Tento přístup bude mít i výchovný efekt na pachatele, ale současně by to měl mít pozitivní vliv z hlediska možnosti uplatnění všech nároků poškozeného (34).

Adhezní řízení v podstatě nahrazuje občanskoprávní řízení, v němž by jinak byl nárok na náhradu škody či jiné újmy nebo nárok na vydání bezdůvodného obohacení uplatňován. Při rozhodování v adhezním řízení je tak nutno respektovat hmotněprávní ustanovení zvláštních předpisů, na kterých je uplatněný nárok založen a jimiž se také řídí. Výše nároku na náhradu nemajetkové újmy, pokud o ní bude soud rozhodovat v adhezním řízení, bude určena soudem na základě výsledku dokazování v řízení před soudem, přičemž poškozený bude mít povinnost uvést, z jakých důvodů a v jaké výši nárok na náhradu nemajetkové újmy uplatňuje (34). Poškozený je v trestním řízení zároveň svědkem, z čehož mu vyplývají práva a povinnosti svědka. Oproti tomu poškozeným není pozůstalý po oběti trestného činu. Ani ten, kdo se sice cítí být trestným činem morálně nebo jinak poškozen, avšak vzniklá újma není způsobena zaviněním pachatele nebo její vznik není v příčinné souvislosti s trestným činem a ten, kdo je v daném trestním řízení stíhán jako spoluobviněný (14).

Trestní řád v ustanovení § 43 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) uvádí, že poškozený je ten, komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková škoda nebo nemajetková újma, nebo ten, na jehož úkor se pachatel trestným činem obohatil. Dle uvedeného ustanovení má poškozený právo:

- podávat návrhy na doplnění dokazování, nahlížet do spisů,
- být přítomen při sjednávání dohody o vině a trestu,
- být přítomen u hlavního líčení a veřejného zasedání konaného o odvolání nebo o schválení dohody o vině a trestu a před skončením řízení se k věci vyjádřit,
- poškozený, který je obětí trestného činu podle zákona o obětech trestných činů, má právo v kterémkoli stadiu trestního řízení učinit prohlášení o tom, jaký dopad měl spáchaný trestný čin na jeho dosavadní život
- poškozený se může rovněž výslovným prohlášením sděleným orgánu činnému v trestním řízení vzdát procesních práv, která mu trestní řád jako poškozenému přiznává,
- poškozený může také požádat, aby soud v odsuzujícím rozsudku uložil obžalovanému povinnost nahradit v penězích škodu nebo nemajetkovou újmu, jež byla

poškozenému trestným činem způsobena, nebo vydat bezdůvodné obohacení, které obžalovaný na jeho úkor trestným činem získal – z návrhu musí být patrné, z jakých důvodů a v jaké výši se nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy uplatňuje. Důvod a výši škody, nemajetkové újmy nebo bezdůvodného obohacení je poškozený povinen doložit **(39)**.

Za poškozeného se podle výše uvedeného ustanovení nepovažuje ten, kdo se sice cítí být trestným činem morálně nebo jinak poškozen, avšak vzniklá újma není způsobena zaviněním pachatele nebo její vznik není v příčinné souvislosti s trestným činem. Poškozeným může být jak fyzická osoba, tak i právnická osoba **(39)**.

Trestním řádem je v ustanovení § 46 stanoveno, že orgány činné v trestním řízení jsou povinny poškozeného o jeho právech poučit a poskytnout mu plnou možnost k jejich uplatnění. V případě možnosti sjednat dohodu o vině a trestu, upozorní orgány činné v trestním řízení při poučení prováděném v přípravném řízení poškozeného zejména na to, že může dojít k sjednání dohody o vině a trestu a že v takovém případě může uplatnit nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo na vydání bezdůvodného obohacení nejpozději při prvním jednání o takové dohodě. Samozřejmostí je, že zúčastněná osoba a poškozený se mohou dát zastupovat za stanovených podmínek zmocněncem, kterým může být i právnická osoba. Zmocněnec poškozeného může být současně důvěrníkem podle zákona o obětech trestných činů **(39)**.

V ustanovení § 154 trestního řádu se hovoří i o povinnosti k náhradě nákladů poškozeného **(39)**. Náklady potřebnými k účelnému uplatnění nároku na náhradu škody, nemajetkové újmy v penězích nebo na vydání bezdůvodného obohacení je třeba rozumět všechny náklady poškozeného (byť by nárok na náhradu škody byl přiznán jen zčásti), vynaložené v přímé souvislosti s uplatněním nároku na náhradu škody, nemajetkové újmy v penězích nebo na vydání bezdůvodného obohacení a s řízením o tomto nároku, pokud nejde o náklady, jejichž vynaložení bylo zřejmě zbytečné. Patří sem zejména hotové výdaje, tj. jízdné, stravné a nocležné, dále ztráta na výdělku a to

jak samotného poškozeného, tak i jeho zákonného zástupce. Ale to v případě, kdy nebylo využito proplacení svědečného dle trestního řádu. Dále například poštovné vynaložené v souvislosti s uplatněním nároku na náhradu škody, nemajetkové újmy v penězích nebo na vydání bezdůvodného obohacení. Mezi tyto náklady lze též zahrnout i náklady, které poškozený vynaložil v přímé souvislosti s prokázáním přesné výše škody, nemajetkové újmy nebo bezdůvodného obohacení, které mu trestným činem vzniklo (34).

Mezi další práva poškozeného lze považovat zejména žádost o odstranění průtahů v řízení nebo závady v postupu policejního orgánu. Právo na opis usnesení o zahájení trestního stíhání a to v případě, že o to výslovně požádá. Nemá však právo podávání stížnosti do tohoto usnesení (39).

1.3.2. Oběť trestného činu

Pojem oběť trestného činu je definován v zákoně č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, kde je stanoveno v ustanovení § 2, že obětí se rozumí fyzická osoba, které bylo nebo mělo být trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková nebo nemajetková újma, nebo na jejíž úkor se pachatel obohatil. Ustanovení se vztahuje jak na čin dokonaný, tak na pokus a přípravu. Jak ale vyplývá, tak se nevztahuje na případy, kdy pachatel svým jednáním naplnil skutkovou podstatu přestupkového jednání. Nemajetková újma, tedy dopad trestného činu na život oběti, bude zohledněna soudem v konečném rozhodnutí ve věci (45). Tato široce pojatá definice je plně v souladu s evropskými předpisy (9). Zákon také hovoří, že byla-li trestným činem způsobena smrt oběti, tak se za oběť považuje i její příbuzný v pokolení přímém, sourozenec, osvojenec, osvojitel, manžel nebo i registrovaný partner či druh, pokud je osobou blízkou. V případě, že je těchto osob více, tak se považuje každý z nich za oběť. Zvlášť zranitelnou obětí je taková oběť, u které existuje větší riziko vzniku druhotné újmy (sekundární viktimizace) nejenom následky činu, ale také zastrašováním pachatele nebo

necitlivým přístupem státních orgánů. Její zranitelnost může vyplývat z osobní charakteristiky oběti nebo z povahy či typu trestného činu, z její životní situace a podobně (45).

Pokud jsou splněny podmínky, rozumí se typickou zvlášť zranitelnou obětí:

- dítě
- osoba postižena fyzickým, mentálním nebo psychickým handicapem nebo smyslovým poškozením, které může bránit jejímu plnému uplatnění ve společnosti,
- oběť trestného činu obchodování s lidmi (45).

Záleží mnohdy na konkrétní situaci, která činí oběť zvlášť zranitelnou. Patří sem například:

- oběť trestného činu proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti (např. znásilnění, sexuální nátlak, soulož mezi příbuznými, kuplířství, šíření pornografie),
- oběť trestného činu, který zahrnoval násilí nebo pohrůžku násilím, jestliže je v konkrétním případě nebezpečí způsobení druhotné újmy (45).

Ustanovení § 2 uvedeného zákona dále uvádí, co je druhotná újma. Druhotná újma je reakce organismu na negativní přístup okolí, státních orgánů a dalších subjektů (45). Trestným činem se pro účely zákona o obětech trestných činů rozumí i čin jinak trestný, který trestní zákoník používá pouze ve spojení s určitými okolnostmi vylučující protiprávnost. Konkrétně v souvislosti s institutem:

- krajní nouze dle ustanovení § 28 trestního zákoníku,
- nutné obrany dle ustanovení § 29 trestního zákoníku,
- svolení poškozeného dle ustanovení § 30 trestního zákoníku (9).

Podle nauky se o čin jinak trestný jedná i v případech ostatních okolností vylučující protiprávnost. Například se týká:

- u přípustného rizika dle ustanovení § 31 trestního zákoníku

- oprávněné použití zbraně dle ustanovení § 32 trestního zákoníku (9).

Nauka hovoří o tom, že činem jinak trestným se rozumí i případy, kdy je trestní odpovědnost jednajícího subjektu vyloučena s ohledem na nedostatek věku jednající osoby, nebo její přičetnosti. Tudíž je naukou vymezení činu jinak trestného širší, než jak uvádí důvodová zpráva k zákonu o obětech trestných činů (9).

1.3.3. Oběti silničních dopravních nehod

Obětí dopravní nehody může být prakticky kdokoliv z nás. Jak bylo již výše uvedeno, je třeba rozlišovat pojem oběť trestného činu od pojmu poškozeného. V případě dopravní nehody se obětí stane ten, komu bylo dle definice oběti ublíženo na zdraví, způsobena majetková i nemajetková újma (**poznámka autora**). Samozřejmostí je příčinný vztah mezi jednáním pachatele trestného činu a škodlivým následkem (kauzální nexus), který je obligatorním znakem trestného činu, který je nutné prokázat (5). Zavinění je podmínkou deliktní odpovědnosti, protože vyjadřuje vztah mezi vůlí fyzické osoby a určitou právní skutečností (10).

1.3.4. Rámec oprávnění a povinností obětí silničních dopravních nehod

Práva obětí trestných činů upravuje zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů. Základním právem je právo na poskytnutí odborné pomoci dle ustanovení § 4 uvedeného zákona. Tuto pomoc poskytují subjekty zapsané v registru poskytovatelů pomoci a poskytují základní druhy pomoci:

- psychologické poradenství a sociální poradenství (pomoc je poskytována podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách),

- právní pomoc
- právní informace a restorativní programy a to před zahájením trestního řízení, v jeho průběhu i po jeho ukončení (45).

Psychologické poradenství a sociální poradenství je službou poskytovanou v rámci odborného sociálního poradenství podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, kde je poradenství uvedeno v ustanovení § 37, kde se uvádí, že sociální poradenství zahrnuje základní sociální poradenství a odborné sociální poradenství. Základní sociální poradenství poskytuje osobám potřebné informace, které přispívají k řešení jejich nepříznivé sociální situace. Zejména se jedná o poskytování všech druhů sociálních služeb. Naproti tomu odborné sociální poradenství je poskytováno se zaměřením na potřeby jednotlivých okruhů sociálních skupin osob v občanských poradnách, jako jsou například poradny pro oběti trestných činů. Služba obsahuje zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, sociálně terapeutické činnosti a pomoc při uplatňování práv a oprávněných zájmů při obstarávání osobních záležitostí (37).

Restorativními (obnovujícími) programy můžeme rozumět jakékoliv procesy usilující o obnovení stavu, který byl narušen v důsledku spáchaného trestného činu. Restorativní programy představují jeden z prvků takzvané restorativní justice, která je výsledkem sociologického pohledu na trestní právo. Hlavním vztahem je vztah mezi pachatelem a obětí (9).

Mezi další práva patří právo na bezplatnou odbornou pomoc. Toto právo je zakotveno v ustanovení § 5 uvedeného zákona. Základní podmínkou je žádost oběti, která může být písemná i neformální. Skutečná potřeba pomoci, kdy subjekt posoudí, zda oběť pomoc skutečně potřebuje a také to, že oběť patří mezi zvláště zranitelné oběti. Právní pomoc a poskytování právních informací je dalším právem dle ustanovení § 6 uvedeného zákona. Bezplatně může být poskytováno i právní zastupování, a to podle podmínek jednotlivých procesních předpisů. Právní pomoc za úplatu mohou poskytovat pouze advokáti, a to podle zákona o advokacii. Právní informace, mohou za stanovených podmínek poskytovat subjekty a Probační a mediační služba, jejíž

působnost vyplývá ze zákona č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě (45). Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě v ustanovení § 4 stanovuje činnosti Probační a mediační služby, kde je stanoveno, že v souvislosti s úkony probace a mediace je Probační a mediační služba oprávněna opatřovat informace a poznatky o osobě obviněného nebo o stanoviscích poškozeného významných pro rozhodnutí soudu či státního zástupce (41).

Oběť má dále právo na informace. Oběť získává poměrně široký okruh informací. Když dojde ke kontaktu s policií bezprostředně po spáchání činu, oběť spíše potřebuje okamžitou pomoc a ústně informaci, kde může věc oznámit, které subjekty z registru ji mohou pomoci, jakým způsobem lze ochránit její bezpečí a kde se může zeptat na průběh trestního řízení. Další informace dostane oběť v písemné formě. Pokud oběť požádá, i písemné informace jsou vysvětleny ústně. Subjekt zapsaný v registru má povinnost poskytnout oběti informace o službách, které poskytuje. Pokud neposkytuje některou ze služeb, kterou oběť potřebuje, odkáže ji na subjekt, který takovou pomoc poskytuje (45).

Další informace jsou oběti předány, pokud o takové informace projeví zájem. Takže se předají na její žádost. Na žádost oběti ji orgán poskytne pravomocné rozhodnutí, kterým se trestní řízení končí, s výjimkou rozhodnutí, které vydává státní zástupce. Zákon neupravuje podání žádosti ani časově ani formou. Nejsou dotčena ustanovení trestního řádu o doručování písemností poškozenému. Na žádost oběti ji policejní orgán poskytne informaci o stavu trestního řízení, s výjimkou případů, kdy by tato informace mohla ohrozit dosažení účelu trestního řízení. Zákonem vyjmenované subjekty poskytují informaci oběti na základě její žádosti bezodkladně, nejpozději do 24 hodin od doby, kdy nastala oznamovaná skutečnost. Proto postačí i informace ústní, např. telefonická. V přípravném řízení ji oběť podává policejnímu orgánu nebo státnímu zástupci a v řízení před soudem soudu, který rozhoduje nebo rozhodoval v prvním stupni. Žádost je bez průtahů dána na vědomí zákonem vyjmenovanému subjektu, kde se obviněný nebo odsouzený nachází. Pokud oběť žádost nepodala, ale zákonem vyjmenované subjekty mají poznatky o tom, že propuštěním nebo útekem obviněného

či odsouzeného hrozí oběti nebezpečí, tuto skutečnost neprodleně oznámí policejnímu orgánu, který vedl nebo vede trestní řízení ve věci. Policejní orgán zprávu vyhodnotí a v případě důvodnosti obavy informuje oběť. Tuto skutečnost oznámí i Probační a mediační služba, pokud takovými poznatky disponuje **(45)**.

Dalším právem je právo na ochranu před hrozícím nebezpečím. Toto právo je upraveno v jiných právních předpisech a jedná se zejména o:

- krátkodobou ochranu,
- vykázaní osoby ze společného bydlí,
- vydání předběžného opatření na žádost oběti v občanském soudním řízení,
- zvláštní ochranou svědka,
- utajením totožnosti a podoby oběti v postavení svědka,
- vydáním předběžného opatření v trestním řízení **(45)**.

Samozřejmostí je i právo na ochranu soukromí, respektive zveřejňování informací o osobě, kdy je kladen důraz na ochranu osobních údajů oběti před zveřejněním v probíhajícím trestním řízení. Dalším důležitým právem je právo na ochranu před druhotnou újmou a tedy zabránění kontaktu oběti s osobou, kterou označila za pachatele, s osobou podezřelou nebo s osobou, proti níž se vede trestní řízení. Výjimkou je povaha prováděného úkonu (například konfrontace). Je nutné zabezpečit, aby nedošlo ke kontaktu před a po ukončení úkonu. Při podání vysvětlení a výslechu oběti je třeba klást otázky směřující do intimní oblasti šetrně avšak vyčerpávajícím způsobem. Intimní oblastí se rozumí osobní sféra. Formulaci otázek je třeba přizpůsobit věku, osobním zkušenostem a psychickému stavu oběti. Oběť má právo kdykoliv podat protest proti zaměření otázky. Vyslychající orgán námitku poznamená do protokolu a zároveň rozhodne o její důvodnosti. Oběť má právo, aby ji k úkonům trestního řízení a k podání vysvětlení doprovázel důvěrník **(9)**.

Oběť má dále právo na peněžitou pomoc, kterou má:

- oběť, které bylo v důsledku trestného činu ublíženo na zdraví,
- oběť, které byla v důsledku trestného činu způsobena těžká újma na zdraví,
- osoba pozůstalá po oběti, která v důsledku trestného činu zemřela, byla-li rodičem, manželem, registrovaným partnerem, dítětem nebo sourozencem zemřelého a současně v době jeho smrti s ním žila v domácnosti, nebo osoba, které zemřelý poskytoval nebo byl povinen poskytovat výživu,
- oběť trestného činu proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti a dítě, které je obětí trestného činu týrání svěřené osoby, kterým vznikla nemajetková újma (9).

Vzor tiskopisu předkládaný orgánem činným v trestním řízení je zařazen v **příloze č. 7**.

1.4. Zdravotní a sociální aspekty dopravních nehod

1.4.1. Zranění způsobená při dopravních nehodách

Zranění při dopravních nehodách nazýváme dopravními úrazy. To jsou veškerá traumata, která mají nějakou souvislost s dopravními prostředky v pohybu. Setkáváme se zde se širokou škálou nejrůznějších zranění. V soudně lékařské praxi jsou tyto úrazy již tradičně jedny z nejčastějších, od zcela banálních až po smrtelné. Dopravní úrazy se v odborné literatuře rozdělují dle zranění osob. Rozdělují se podle toho, kdo byl zraněn, tedy kde se zraněná osoba v okamžiku dopravní nehody nacházela a kterým typem dopravního prostředku došlo ke zranění (5).

1.4.2. Dopravní úrazy chodců

Chodci patří obecně k nejrizikovější skupině účastníků dopravy. Je to z důvodu absence ochrany proti nárazům jedoucích dopravních prostředků. Zranění chodce je

závislé zejména na typu vozidla a jeho kinetické energii – tzn. hmotnosti a rychlosti, jakou se pohybuje při střetu (5). U chodců se často setkáme s dětmi. Ministerstvo dopravy České republiky má za jednu z priorit zvyšování ochrany života dětí v silničním provozu. Byla tedy zavedena dopravní výchova, která dlouhodobě patří mezi klíčové aktivity v oblasti bezpečnosti silničního provozu. Od školního roku v roce 2013 povinně vstoupila prostřednictvím školních vzdělávacích programů do výuky na všech základních školách v ČR, a to na prvním i druhém stupni. Dopravní výchova je zaměřena na předávání jak teoretických znalostí, tak praktických dovedností dětí. Kvalitně pojatá dopravní výchova hraje významnou roli při budování hodnotového žebříčku dětí a mladých lidí, zásadně ovlivňuje postoje všech budoucích účastníků silničního provozu (2).

Střet chodce s osobním automobilem

Při těchto střetech dochází zejména k poranění dolních končetin vlivem nárazu vozidla do vzpřímeného chodce. Důležitým faktem je, o jaké postavení vozidla a chodce se jedná, V praxi známe následující postavení, které se využívají u všech druhů střetů:

- **fronto – frontální** postavení, které znamená, že automobil naráží přední stranou do chodce, který stojí čelem k příjíždějícímu automobilu,
- **fronto – dorzální** postavení, které znamená, že automobil naráží svou přední stranou do chodce, který je v postavení zády k příjíždějícímu automobilu,
- **fronto – laterální** postavení znamená, že automobil naráží svou přídílí do chodce v postavení bokem k příjíždějícímu vozidlu.

Při těchto střetech dochází i při nízké rychlosti vozidla k dopravnímu úrazu. Zejména se jedná o poranění dolních končetin vlivem nárazu automobilu. Přestože nejčastěji toto zranění způsobuje nárazník automobilu, označuje se někdy zlomenina jako tzv. blatníková zlomenina, což je zavádějící označení. Dále dochází k oděrkám a hematomům na celém těle – převážně na dlaních, vlivem pádu chodce na vozovku,

nebo kapotáž. Častým jevem je i pád chodce na kapotáž vozidla a vlivem tohoto pádu dochází ke kontaktu hlavy chodce s čelním sklem vozidla a tím dochází k tržným ranám. Při pádu na kapotáž vozidla dochází často k poranění trupu, zlomeninám žeber a k poškození orgánů vlivem těchto zlomenin. Nejčastější smrtelné zranění chodců je zhmoždění mozku. Zlomeniny klenby a spodiny lební a kontuze mozku vznikají podstatně častěji nárazem na část automobilu, jako je čelní sklo, a přední sloupky než po odhození na vozovku (5). Nelze však, aspoň okrajově, nepřipomenout zranění ostatních chodců, kteří nemají přímou účast na dopravní nehodě. Může se jednat o odlétnutí částí vozidel, jako je kolo, plasty, sklo, nebo k pádu stromu. Tyto předměty pak poraní některou z osob, která se nachází v okolí (**poznámka autora**).

1.4.3. Poranění osádky v kabině osobního automobilu

Poranění jednotlivých cestujících v kabině osobního automobilu závisí na tom, kde sedí v okamžiku dopravní nehody. Jiné je poranění řidiče a spolujezdce na sedadle vpředu a jiné je poranění cestujících na zadních sedadlech. Při střetech dochází k pohybu předmětů uvnitř vozidla a tyto předměty mohou zranit osádku automobilu (5). Důležité je užití zádržných systémů ve vozidle v případech, kdy je vozidlo těmito systémy vybaveno. Tato povinnost je zakotvena i v povinnostech řidiče i jako povinnost přepravované osoby. Že tomu tak není, je bohužel smutná realita, jelikož často dochází při rotaci vozidla přes střechu okolo jeho podélné osy k vypadnutí osoby z vozidla při dopravní nehodě (42).

Samozřejmostí je, že se zranění jednotlivých osob musí při vyšetřování dopravní nehody posuzovat individuálně i v souvislosti s ostatními zraněnými a celým kontextem dopravní nehody. Nejčastější střet je střet frontální. Automobil naráží přední částí do překážky. Čím je překážka pevnější a stabilnější, tím dochází k prudší deceleraci těla a tím i ke vzniku rozsáhlejších a závažnějších poranění. V praxi dochází nejčastěji k poranění hlavy, poranění krku, poranění hrudníku a břicha, horních i dolních končetin.

Při střetu dochází k pohybu těla vpřed a tím i zapření do bezpečnostního pásu a u nepřipoutaného řidiče do věnce volantu. Důležité je, o jaké postavení vozidla se jedná. Zda o frontální postavení, dorzální postavení nebo laterální postavení. V případech laterálního – tedy bočního nárazu dochází často ke kontaktu hlavy do bočního skla, nebo sloupků a to tak silně, že dochází k fraktuře lebečních kostí. Pánev a laterální plocha dolní končetiny pak naráží do dveří a záleží na typu vozidla, zda se nacházejí vystupující součásti, jako je klika nebo klička ke spuštění okna. Při dorzálním střetu – tedy ze střetu zezadu může dojít k pohybu hlavy dopředu a pak zpět dozadu, kde dojde k nárazu o opěrku hlavy. Při těchto střetech dochází nejčastěji k poranění krku, zejména krční páteře. K poranění může dojít ale i o aktivovaný airbag ve vozidle (5).

Kazuistika z praxe: V měsíci květnu roku 2013 jela řidička s vozidlem po ulici na území města České Budějovice. Při průjezdu křižovatkou u nejmenovaného obchodního centra došlo vlivem nepřizpůsobení rychlosti stavu a povaze vozovky (prudký déšť) k smyku vozidla. S vozidlem se na komunikaci otočila vlevo a najela před protisměrný jízdní pruh, kde došlo k nárazu protijedoucího vozidla do pravé boční části vozidla řidičky. Vzhledem k tomu, že řidička nebyla připoutána bezpečnostním pásem, došlo k částečnému vypadnutí řidičky z bočního okénka pravých dveří ven. Při dopravní nehodě utrpěla řidička těžké zranění, kterým následně v nemocnici podlehla (26).

1.4.4. Zranění řidičů a spolujezdců jednostopých vozidel

Cyklisté a motocyklisté mají oproti všem ostatním účastníkům dopravy snad samé nevýhody. Stejně jako chodci jsou prakticky nechráněni, ale na rozdíl od chodců se pohybují zvláště motocyklisté rychlostí, která převyšuje rychlost ostatních účastníků silničního provozu. U jednostopých vozidel nenastává z logiky věci poranění o interiér vozidla – maximálně dojde k zachycení za říditka, nebo boční části motocyklu či

jízdního kola. Poranění, které takto vzniká, má často charakter bodné rány. Po pádu a sunutí těla po vozovce vznikají plošné oděrky, které jsou přítomny vždy. Záleží pak na rozsahu, zda oděrky nezasahují i do svaloviny. Při prudších pádech dochází k závažnějším poraněním od hlubokých rozsáhlých kontuzí měkkých tkání až po fraktury kostí. U řidičů jednostopých vozidel dochází často k těžkým až smrtelným zraněním. Není tak často rozhodující, o jaké postavení se jedná. Zda o frontální postavení, dorzální postavení nebo laterální postavení (5).

1.5. Pomoc v rámci sociální péče

Zákon 108/2006 Sb. o sociálních službách (dále jen zákon o sociálních službách) upravuje podmínky pro poskytování pomoci a podpory fyzickým osobám v nepříznivé sociální situaci. Tuto pomoc poskytuje přes sociální služby a příspěvek na péči a samozřejmě i přes sociální poradenství (37).

Příspěvek na péči

Příspěvek na péči se poskytuje osobám závislým na pomoci jiné fyzické osoby za účelem zajištění potřebné pomoci. Náklady se hradí ze státního rozpočtu. Nárok na příspěvek má osoba stanovená osoba, která potřebuje pomoc jiné fyzické osoby při péči o vlastní osobu a při zajištění soběstačnosti v rozsahu stanoveném stupněm závislosti. Nárok na příspěvek však nevzniká u osob mladších jednoho roku (37).

Stupně závislosti

- stupeň I. (lehká závislost), jestliže z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu potřebuje každodenní pomoc nebo dohled při více než 12 úkonech péče o vlastní osobu a soběstačnosti nebo u osoby do 18 let věku při více než 4 úkonech péče o vlastní osobu a soběstačnosti,

- stupeň II. (středně těžká závislost), jestliže z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu potřebuje každodenní pomoc nebo dohled při více než 18 úkonech péče o vlastní osobu a soběstačnosti nebo u osoby do 18 let věku při více než 10 úkonech péče o vlastní osobu a soběstačnosti,

- stupeň III. (těžká závislost), jestliže z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu potřebuje každodenní pomoc nebo dohled při více než 24 úkonech péče o vlastní osobu a soběstačnosti nebo u osoby do 18 let věku při více než 15 úkonech péče o vlastní osobu a soběstačnosti,

- stupeň IV. (úplná závislost), jestliže z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu potřebuje každodenní pomoc nebo dohled při více než 30 úkonech péče o vlastní osobu a soběstačnosti nebo u osoby do 18 let věku při více než 20 úkonech péče o vlastní osobu a soběstačnosti **(37)**.

Hodnotí se úkony, které jsou podrobně uvedeny v zákoně o sociálních službách. Výše příspěvku za kalendářní měsíc pro osoby do 18 let věku činí:

- 3 000 Kč, jde-li o stupeň I., 2 000 Kč u osob starších 18 let věku.
- 5 000 Kč, jde-li o stupeň II., 4 000 Kč u osob starších 18 let věku.
- 9 000 Kč, jde-li o stupeň III., 8 000 Kč u osob starších 18 let věku.
- 12 000 Kč, jde-li o stupeň IV., 12 000 Kč u osob starších 18 let věku **(37)**.

Pomoc v hmotné nouzi

Pomoc v hmotné nouzi je upravena v zákoně č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi. Zákon stanovuje a upravuje podmínky pro poskytování pomoci k zajištění základních životních podmínek prostřednictvím dávek. Dávky v systému pomoci v hmotné nouzi jsou

- příspěvek na živobytí,
- doplatek na bydlení,
- mimořádná okamžitá pomoc **(36)**.

V zákoně je upraveno, jaké osoby mohou žádat a za jakých podmínek o dávky. Dávky hradí stát a to z finančních prostředků získaných příslušným orgánem pomoci v hmotné nouzi formou dotace **(36)**.

Dávky pro osoby se zdravotním postižením

Zákonem č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů je stanoveno, jaké druhy dávek jsou pro osoby se zdravotním postižením určeny. Jedná se o dávky:

- příspěvek na mobilitu
- příspěvek na zvláštní pomůcku

V ustanovení § 6 uvedeného zákona se hovoří o tom, kdo má nárok na příspěvek na mobilitu. Nárok má osoba starší 1 roku, která má nárok na průkaz osoby se zdravotním postižením označený symbolem „ZTP“ nebo „ZTP/P“, která se opakovaně v kalendářním měsíci za úhradu dopravuje nebo je dopravována a nejsou jí poskytovány pobytové sociální služby podle zákona o sociálních službách (zde zákon stanovuje výjimku, jelikož z důvodů hodných zvláštního zřetele, může být příspěvek přiznán i těmto osobám). Výše příspěvku za kalendářní měsíc je 400 Kč **(43)**.

V ustanovení § 9 uvedeného zákona se hovoří o tom, kdo má nárok na příspěvek na zvláštní pomůcku. Jedná se o osobu, která má těžkou vadu nosného nebo pohybového ústrojí nebo těžké sluchové postižení anebo těžké zrakové postižení charakteru dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu, a její zdravotní stav nevylučuje přiznání tohoto příspěvku. Zákon upravuje i dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav, který určuje na dobu delší než 1 rok. Ceny pomůcek upravuje uvedený zákon **(43)**.

2. Cíl práce a hypotézy

2.1. Cíl práce

Cílem bakalářské práce je zmapování problematiky silničních dopravních nehod jako globálního problému a analyzovat právní rámce oprávnění a povinností obětí a policejních orgánů ve vztahu k obětem silničních dopravních nehod.

2.2. Hypotézy

Na základě stanovených cílů byly formulovány následující hypotézy.

Hypotéza č. 1: Oběti znají rozsah svých práv a využívají je.

Hypotéza č. 2: Policisté při jednání s obětí řádně předávají a vysvětlují veškerá dostupná poučení.

3. Metodika

3.1. Metodický postup

V této bakalářské práci bylo k provedení výzkumu využito metody sekundární a obsahové analýzy dat. Sekundární analýza byla využita při sestavení zkoumaného souboru a to s využitím počítačové evidence dopravních nehod zpracovaných jako trestný čin, které jsou evidované na Krajském ředitelství policie Jihočeského kraje, Územním odboru České Budějovice na Dopravním inspektorátu za rok 2013 a rok 2014.

Obsahová analýza byla použita pro vyhodnocení utrpěných zranění osob, charakteru jejich zranění a k vyhodnocení, zda byla zraněná osoba poučena o svých právech a zda využila nějakého oprávnění. Analýzou byla zpracována jednotlivá zranění vykazována pro statistické údaje a to s rozdělením na lehké zranění, těžké zranění a usmrcení. Ke zpracování dat byl využit program MS Word pro psaní textu a MS Excel pro vytvoření grafů a tabulek.

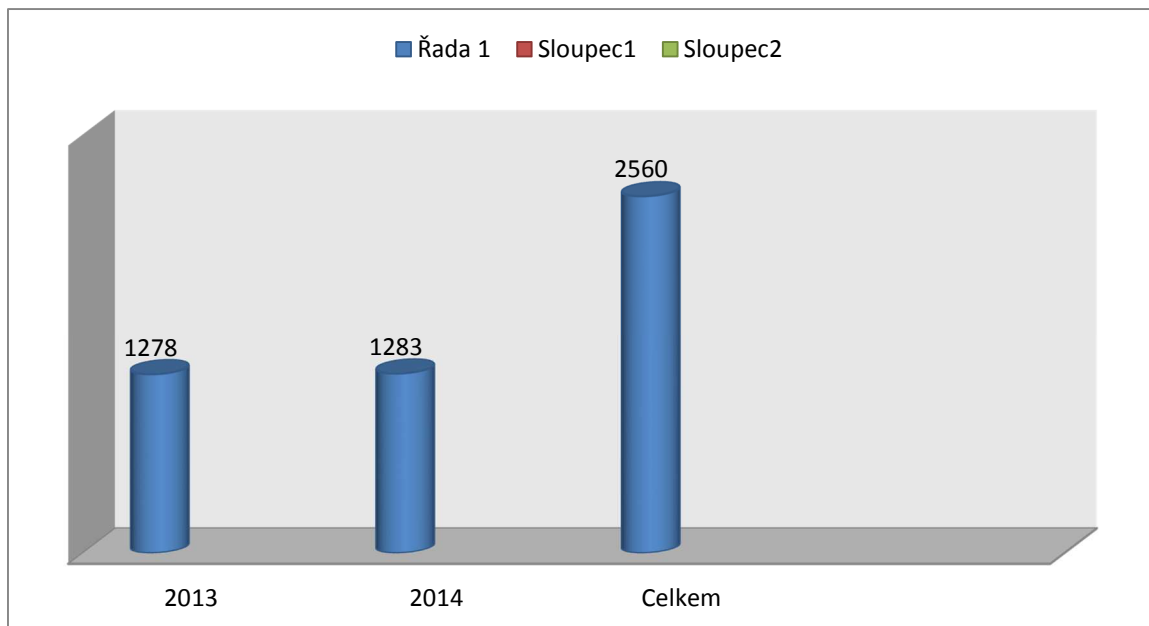
3.2. Charakteristika zkoumaného souboru

Zkoumaný soubor tvořily spisové materiály všech dopravních nehod, zpracované za období 2013 – 2014 pro trestný čin usmrcení z nedbalosti dle ustanovení § 143 trestního zákoníku, pro trestný čin těžké ublížení na zdraví z nedbalosti dle ustanovení § 147 trestního zákoníku a pro trestný čin lehké ublížení na zdraví z nedbalosti dle ustanovení § 148 trestního zákoníku. Všechny zkoumané nehody byly prvotně zpracovávány na Dopravním inspektorátu Územního odboru České Budějovice. Zkoumaný soubor tvořilo za rok 2013 celkem 211 dopravních nehod, při kterých bylo zjištěno celkem 258 osob, které utrpěly zranění. Zkoumaný soubor za rok 2014 tvořilo celkem 194 dopravních nehod, při kterých bylo zjištěno celkem 219 osob, které utrpěly

zranění. Uvedené dopravní nehody jsou pouze ty, ve kterých bylo dáno podezření ze spáchání trestného činu.

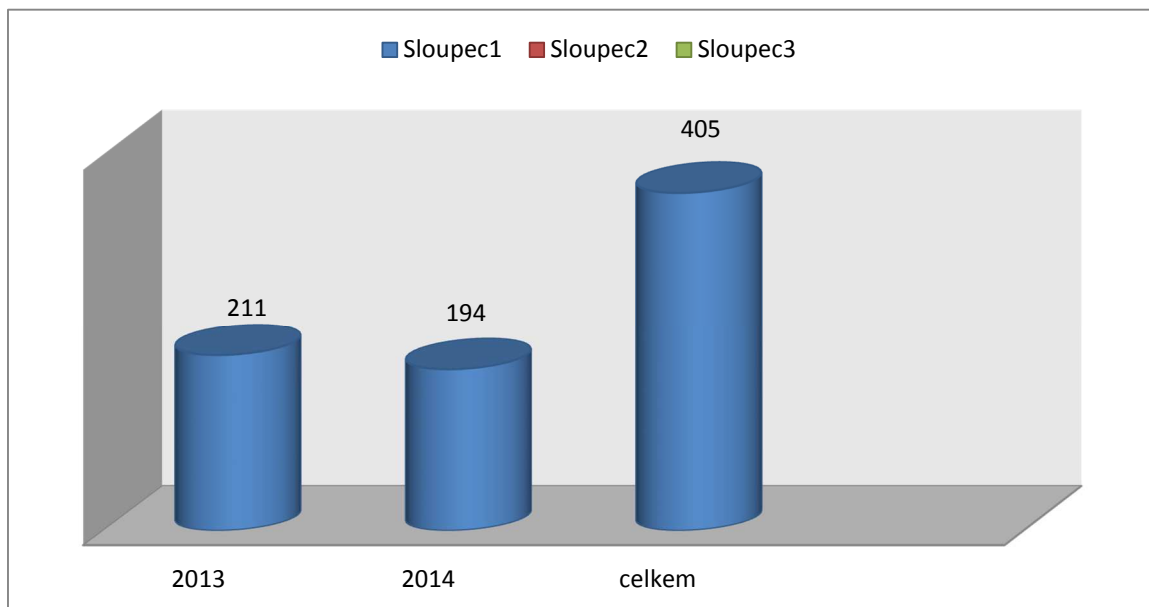
4. Výsledky

Graf č. 1: Celkové počty evidovaných dopravních nehod za rok 2013 a 2014.

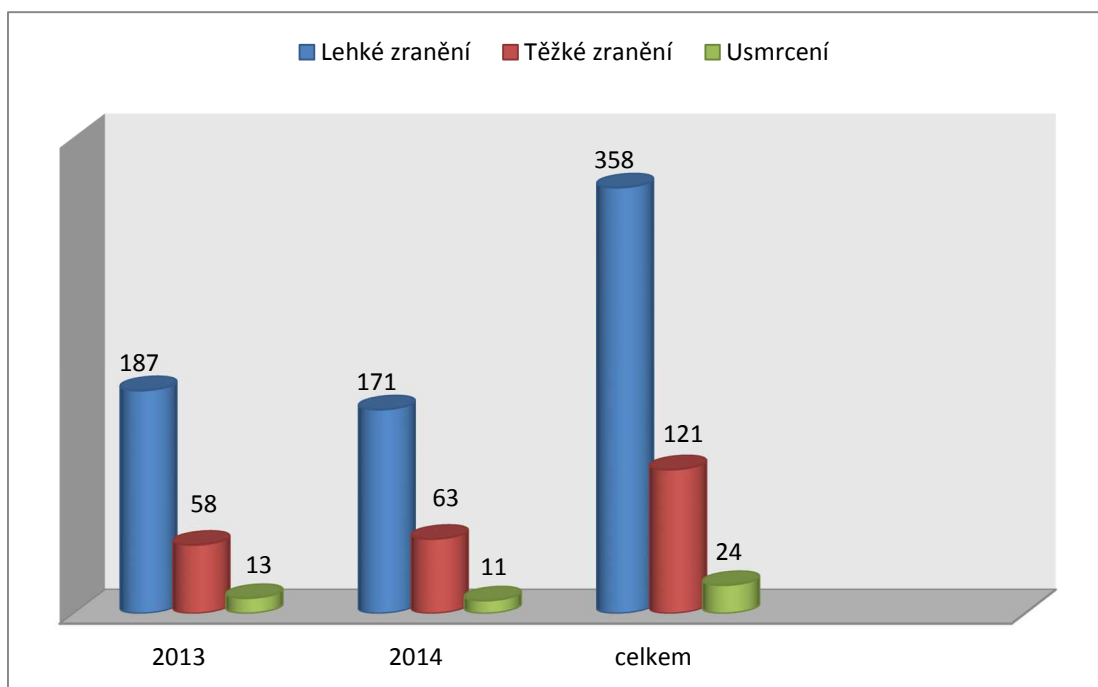
Zdroj: Vlastní výzkum

Graf č. 2: Počty zkoumaných dopravních nehod.

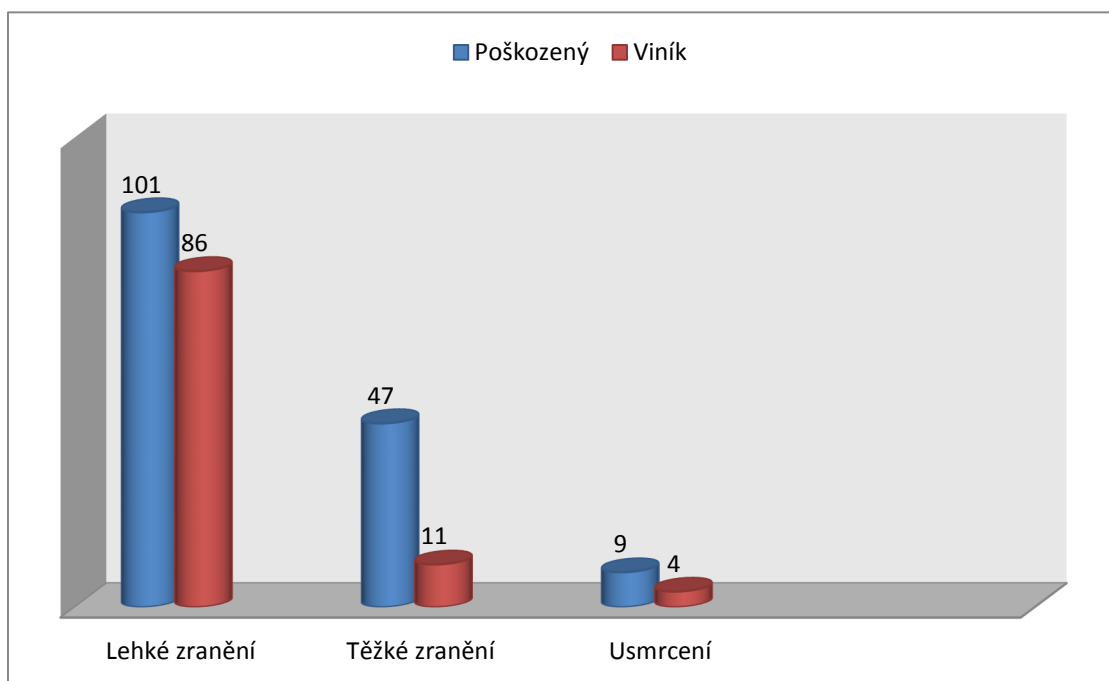
Zdroj: Vlastní výzkum

Graf č. 3: Počty zraněných osob ve zkoumaných dopravních nehodách.

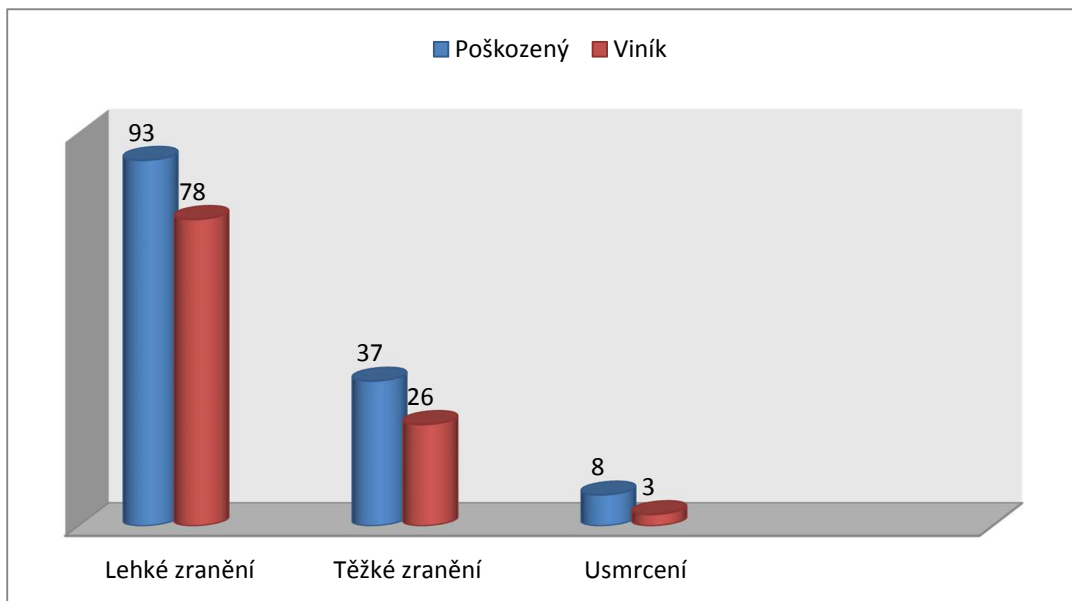
Zdroj: Vlastní výzkum

Graf č. 4: Rozdělení zranění - viník dopravní nehody a poškozený za rok 2013.

Zdroj: Vlastní výzkum

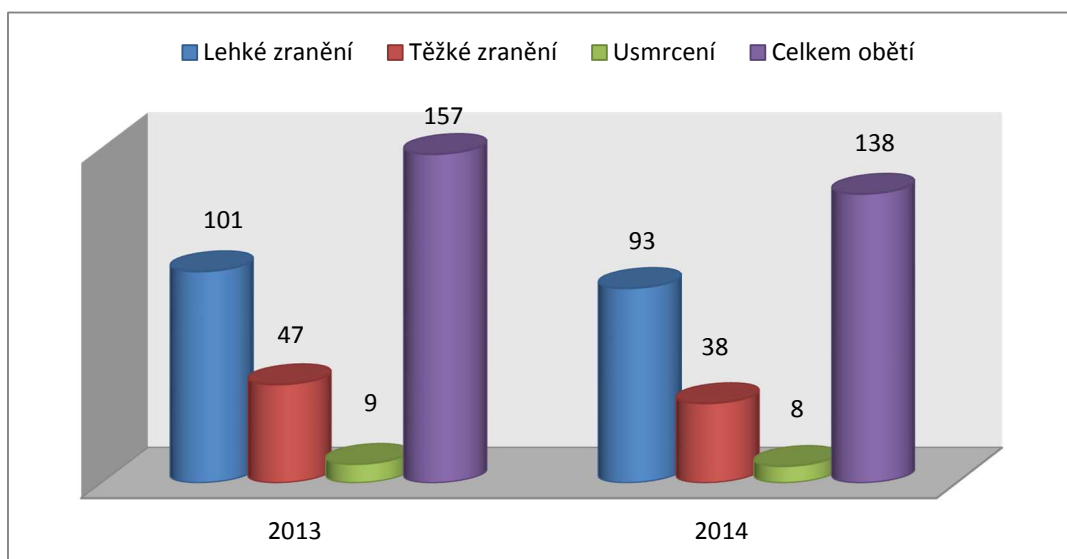
Graf č. 5: Rozdělení zranění - viník dopravní nehody a poškozený za rok 2014.

Zdroj: Vlastní výzkum

Za oběť (poškozeného) trestného činu, respektive silniční dopravní nehody nelze považovat pachatele dopravní nehody. Z toho nám vzniká následující graf č. 6, který rozděluje počet obětí trestného činu za období roku 2013 a roku 2014.

Graf č. 6 – počet obětí trestného činu za rok 2013 a rok 2014

Zdroj: Vlastní výzkum

Pro srovnání uvedu i celkové počty dopravních nehod a zraněných, škod a trestných činů za kalendářní roky 2013 – 2014. Tyto údaje jsou uvedeny v tabulce č. 1.

Tabulka č. 1

Rok	2013	2014	Rozdíl
Celkový počet DN	1278	1283	0,40%
DN řešené na protokol o dopravní nehodě	991	1012	2,10%
Z toho počet trestných činů	211	194	-8,10%
Počet DN s uloženou blokovou pokutou	287	271	-5,60%
Celková škoda	97.355.400,-	104.599.200,-	7,40%
Lehké zranění	685	682	-0,40%
Těžké zranění	82	78	-4,90%
Usmrceno	19	26	36,80%

Zdroj: Vlastní výzkum

Vzhledem k zjištěnému počtu obětí silničních dopravních nehod, které utrpěly újmu na zdraví, bylo zkoumáno, kolik těchto obětí využilo již v přípravném řízení právo na pomoc advokáta, nebo zmocněnce. Tyto údaje jsou zakomponovány v trestních spisech. V celkovém počtu obětí je vycházeno z grafu č. 6.

Tabulka č. 2: Využití práva na pomoc advokáta a zmocněnce v přípravném řízení.

Rok	2013	2014
Celkový počet obětí	157	138
Využito oprávnění	54	56
Výsledek v %	34,40%	40,60%

Zdroj: Vlastní výzkum

V následující tabulce jsou znázorněny počty obětí silničních dopravních nehod, které policejní orgán nepoučil – respektive nebyl v uloženém spisu založen příslušný formulář s poučením a s podpisem oběti.

Tabulka č. 3: Počet nepoučených obětí silničních dopravních nehod.

Rok	2013	2014
Celkový počet obětí	83	138
Z toho nepoučeno	3	5
Výsledek v %	3,60%	3,60%

Zdroj: Vlastní výzkum

Z celkového počtu poučovaných osob v roce 2013 jsem odečetl zraněné osoby před účinností zákona 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, v roce 2013. Jednalo se o 74 osob, což tvořilo soubor 47,1 %. V těchto případech nebyla zjištěna žádná absence zákonného poučení.

5. Diskuze

Zkoumaný soubor tvořily spisové materiály všech dopravních nehod, zpracované za období 2013 – 2014 pro trestné činy usmrcení z nedbalosti, těžké ublížení na zdraví z nedbalosti a lehké ublížení na zdraví z nedbalosti podle trestního zákoníku. Všechny zkoumané nehody byly prvotně zpracovávány na Dopravním inspektorátu Územního odboru České Budějovice. Zkoumaný soubor tvořilo za rok 2013 celkem 211 dopravních nehod, při kterých bylo zjištěno celkem 258 osob, které utrpěly zranění. Zkoumaný soubor za rok 2014 tvořilo celkem 194 dopravních nehod, při kterých bylo zjištěno celkem 219 osob, které utrpěly zranění. Následně došlo k vyloučení pachatelů dopravní nehody, kteří nemohou být považováni za oběť trestného činu. Uvedené dopravní nehody jsou pouze ty, ve kterých bylo dáno podezření ze spáchání trestného činu.

K provedení tohoto výzkumu byla použita metoda sekundární a obsahové analýzy dat s využitím trestních spisů Policie České republiky, Územního odboru České Budějovice evidované na Dopravním inspektorátu. Byla zpracována data ohledně množství trestných činů při dopravních nehodách a rozděleno zranění účastníků dopravních nehod i podle zavinění. Nebyl vybrán počet poškozených osob, které neutrpěly při dopravních nehodách žádné zranění.

V první části této práce jsou popsány dopravní nehody se zaměřením na silniční dopravu. Je zde rozebrán vývoj dopravních nehod s rozdělením hlavních příčin. Jsou zde uvedeny případy, kdy je nutné oznámit dopravní nehodu. Nedílnou součástí je kapitola, kde se uvádí postup policejního orgánu při vyšetřování dopravních nehod.

V dalších kapitole byla provedena analýza rámce oprávnění a povinností policejních orgánů při vyšetřování dopravních nehod ve vztahu k obětem silničních dopravních nehod a byly představeny nejčastější trestné činy páchané v dopravě.

Další kapitolou bylo nastíněno, kdo je poškozený a kdo obětí trestného činu. Oba tyto pojmy mají v dopravních nehodách své využití a byl analyzován rámeček oprávnění a povinností silničních dopravních nehod.

Při hodnocení zkoumaného souboru s ohledem na první stanovenou hypotézu bylo zjišťováno, zda oběti trestných činů znají svá práva. Předpokladem bylo, že ano, jelikož mají být ze zákona policejním orgánem o svých právech poučeny a potvrzení předání poučení má být založeno ve spisovém materiálu. Dle výsledku zkoumání bylo zjištěno, že oběti využívají nejčastěji svého práva a volí si právní pomoc advokáta, nebo zmocněnce. V roce 2013 bylo z celkového počtu 211 evidovaných dopravních nehod, ve kterých bylo spatřováno podezření ze spáchání trestného činu zjištěno 157 obětí trestného činu, kterým byla způsobena újma na zdraví. Počet obětí byl zjištěn z celkového počtu 258 osob, kterým bylo při dopravní nehodě ublíženo na zdraví. Vzhledem k tomu, že za oběť trestného činu nemůžeme považovat toho, kdo si zranění způsobil sám svým protiprávním jednáním, tak došlo k vyloučení těchto osob. Těchto pachatelů bylo zjištěno 101, což je 39,1 %. Provedenou analýzou bylo zjištěno, že z celkového počtu 157 obětí trestného činu využilo v přípravném řízení právo na pomoc advokáta a zmocněnce 54 obětí trestného činu, což je 34,4 %. V roce 2014 bylo z celkového počtu 194 evidovaných dopravních nehod, ve kterých bylo spatřováno podezření ze spáchání trestného činu zjištěno 138 obětí trestného činu, kterým byla způsobena újma na zdraví. Počet obětí byl zjištěn z celkového počtu 245 osob, kterým bylo při dopravní nehodě ublíženo na zdraví. Opět došlo k vyloučení pachatelů dopravních nehod, kterých bylo 107 osob, což je 43,7 %. Provedenou analýzou bylo zjištěno, že z celkového počtu 138 obětí trestného činu využilo v přípravném řízení právo na pomoc advokáta a zmocněnce 56 obětí trestného činu, což je 40,6 %. V jednom jediném případě v roce 2013 bylo zjištěno využití práva vedení údajů tak, aby se s údaji mohl seznamovat pouze orgán činný v trestním řízení a Probační a mediační služba. Tento údaj odpovídá výsledku 0,6 %. Z provedené analýzy vyplývá, že byla potvrzena hypotéza č. 1, že oběti znají rozsah svých práv a využívají je.

Při hodnocení zkoumaného souboru s ohledem na druhou stanovenou hypotézu bylo zjišťováno, zda policisté při jednání s obětí řádně předávají a vysvětlují veškerá dostupná poučení. Předpokládanou otázkou bylo, že ano, jelikož poučení oběti je stanoveno zákonem. Jak bylo již určeno, z celkového počtu evidovaných dopravních nehod, ve kterých bylo spatřováno podezření ze spáchání trestného činu, bylo za rok 2013 zjištěno 157 obětí trestného činu, kterým byla způsobena újma na zdraví. Z tohoto celkového počtu obětí nedošlo k poučení u 3 obětí trestného činu, což činí 1,9 %. V roce 2014 bylo zjištěno 138 obětí trestného činu, kterým byla způsobena újma na zdraví a byla zjištěna absence poučení u 5 osob, což činí 3,6 %. Z celkového počtu poučovaných osob za roky 2013 a 2014 jsem odečetl zraněné osoby před účinností zákona 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, v roce 2013. Jednalo se o 74 osob, což tvořilo soubor 47,1 %. V těchto případech nebyla zjištěna žádná absence zákonného poučení. Z celkového počtu poučovaných obětí za roky 2013 a 2014, které vychází na 221 obětí, nebylo tedy poučeno celkem 8 osob, což činí 3,6 %. Vzhledem k tomu, že absence poučení oběti v trestním spise byla zjištěna a byla tedy vyvrácena hypotéza č. 2, že policisté při jednání s obětí řádně předávají a vysvětlují veškerá dostupná poučení. Nastala tedy otázka, jak se dá tento nedostatek napravit. Z konzultace na Okresním státním zastupitelství v Českých Budějovicích jsem zjistil, že spisový materiál je samozřejmě kontrolován a tyto případné nedostatky jsou odstraňovány. Ve většině případů je tento nedostatek po zjištění předán příslušnému orgánu, který jej odstraní a poučení dodá. Tiskopisy poučení, které jsou předávány osobám, jsou zařazeny v přílohách č. 3 a č. 4.

Závěrem mohu uvést, že hypotéza č. 1 **„Oběti znají rozsah svých práv a využívají je“** byla touto prací potvrzena.

Hypotéza č. 2 **„Policisté při jednání s obětí řádně předávají a vysvětlují veškerá dostupná poučení“** byla částečně vyvrácena zjištěním drobných nedostatků.

5.1. Návrh preventivních opatření silničních dopravních nehod

V rámci této bakalářské práce jsem si zadal cíl stanovit návrh preventivních opatření silničních dopravních nehod. Dopravní nehodovostí se zabývám od počátku svého působení u Policie České republiky v roce 2007 do současné doby. Náplní mé práce nebyla jen represe, ale i prevence. Účastním se na základních školách „dopravní výchovy“, která je velice potřebná. Při přednáškách se věnuji dopravním nehodám se zaměřením na chování účastníků silničního provozu. Často přednáším v devátých třídách, kde je velký předpoklad, že převážně chlapci budou mít v nejbližší době v plánu absolvovat autoškolu a udělat si řidičský průkaz na motocykl. Účastník na motocyklu a na jízdě kole je po chodcích nejméně chráněnou osobou. Mezi mé hlavní návrhy by bezesporu bylo snížení nejvyšší povolené rychlosti na komunikacích II. a III. tříd, neboť stav těchto komunikací není v řadě míst vhodný pro dnešní povolenou rychlost. Snížení bych spatřoval maximálně v rozsahu o 10 km/h. Tato změna by nepřinesla žádný velký zásah do státního rozpočtu, neboť označení silnic je na většině míst v České republice dostatečný. Stačila by pouze legislativní změna v zákoně č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích. V tom případě by ale bylo nutností zvýšení prováděných bezpečnostních akcí Policií České republiky, což už může mít zásah do státního rozpočtu, neboť počet policistů na dopravních inspektorátech, které zajišťují celé území okresu je limitovaný. Například pro okres Písek je plánovaný stav 19 dopravních policistů. Pro okres Prachatice je plánovaný stav 15 dopravních policistů. V Českých Budějovicích je plánovaný stav 52 dopravních policistů, ale v tomto případě se jedná o krajské město. Na dopravních inspektorátech jsou policisté rozděleni na dvě skupiny. Jedna na skupinu zpracování dopravních nehod a druhá na skupinu dohledu nad bezpečností silničního provozu. Dalším návrhem by bylo již navrhované zavedení řidičského průkazu na zkoušku, neboť začínajících řidičů, kteří způsobí dopravní nehodu, je velká část. Za rok 2014 bylo v České republice evidováno 72 845 silničních dopravních nehod. Z tohoto počtu zavinili celkem 9 629 silničních dopravních nehod řidiči ve věku do 24 let, což je 13,2 % z celkového počtu.

Pro zajímavost uvedu, že na území Jihočeského kraje bylo za rok 2014 evidováno celkem 3 753 silničních dopravních nehod. Dalším návrhem by bylo zvýšení povědomí u občanů o dopravních nehodách a jejich následcích formou preventivní kampaně. Z mého pohledu byla vydařena kampaň Krajského ředitelství policie Jihočeského kraje s názvem „Zastav jízdu smrti“, na které jsem se svou účastí a také podílel. Jednalo se o souhrn pořadů vysílaných v regionální televizi se zaměřením na příběhy zraněných osob, činnosti policistů, hasičů a záchranářů s jejich příběhy z reálných dopravních nehod. Na škodu je, že byla prezentována pouze v regionální televizi. Posledním návrhem, který by přispěl ke snížení dopravní nehodovosti, by bylo zavedení pravidla dvakrát a dost. V praxi by to znamenalo, že v případě opakovaného spáchání daného přestupku, by byla uložena vyšší sankce a uložen zákaz činnosti spočívající v zákazu řízení motorových vozidel v rozmezí od 6 měsíců výše.

6. Závěr

V bakalářské práci bylo analyzováno, jaká oprávnění a povinnosti mají oběti dopravních nehod a byla stanovena oprávnění a povinnosti policejních orgánů ve vztahu k obětem silničních dopravních nehod. Následně byl shromážděn soubor, který tvořil spisové materiály všech dopravních nehod zpracovávaných Policií České republiky, Územním odborem České Budějovice, Dopravním inspektorátem v období kalendářních roku 2013 a 2016 pro podezření ze spáchání trestného činu. Zkoumaný soubor tvořily spisové materiály dopravních nehod, které byly zpracovávány pro trestné činy usmrcení z nedbalosti, těžké ublížení na zdraví z nedbalosti a lehké ublížení na zdraví z nedbalosti dle trestního zákoníku (graf č. 2).

Cílem bylo zjistit, zda oběti znají rozsah svých práv a využívají je. Dále bylo zjišťováno, zda policisté při jednání s obětí řádně předávají a vysvětlují veškerá dostupná poučení, což bylo v práci naplněno. Závěrem ze zjištěných výsledků lze konstatovat, že oběti využívají zejména právo na právní pomoc a volí si zmocněnce. Z celkového množství 295 obětí silničních dopravních nehod za sledované období využilo práva na právní pomoc, nebo zastoupení zmocněncem 110 obětí silničních dopravních nehod, což je 37,3 % (tabulka č. 2). V jednom jediném případě v roce 2013 bylo zjištěno využití práva vedení údajů tak, aby se s údaji mohl seznamovat pouze orgán činný v trestním řízení a Probační a mediační služba. Tento údaj odpovídá výsledku 0,6 %.

Ohledně zkoumání, zda policisté při jednání s obětí řádně předávají a vysvětlují veškerá dostupná poučení, bylo zjištěno, že poučení nebylo z celkového množství zjištěných obětí založeno ve spisovém materiálu v osmi případech za zkoumané období, což činí 3,6 % (tabulka č. 3).

Zjištěné výsledky jsou obrazem naší společnosti. Problém spatřuji zejména v tom, že osoby, které jsou považovány za oběť trestného činu, respektive silniční dopravní nehody dostanou poučení od policejního orgánu. Ovšem zda dochází i k vysvětlení práv

a povinností je otázka druhá. Z pohledu policejního orgánu nelze spoléhat pouze na to, že si oběť tato poučení přečte. Každá osoba má jiné právní povědomí a nemusí všemu rozumět. Určitě je zapotřebí, aby se policejní orgán vyvaroval určité kategorizaci osob a mechanicky tyto osoby poučoval podle tiskopisů, které jsou již v pracovním systému Policie České republiky předpřipravené. Z mého pohledu je potřebná preventivní kampaň na republikové úrovni, při které by došlo k edukaci veřejnosti ohledně znalostí svých práv v rámci šetření dopravních nehod. To by jistě přispělo k informovanosti veřejnosti o tom, jak si oběť může zmírnit dopad trestného činu na svou osobu, jak zmírnit, nebo eliminovat případné následky dopravních nehod využitím všech bezpečnostních prvků vozidel a s využitím bezpečné jízdy.

7. Seznam použitých zdrojů

1. *BESIP: Národní strategie bezpečnosti silničního provozu 2011-2020* [online]. Praha, 2012 [cit. 2016-03-30]. Dostupné z: <http://www.ibesip.cz/cz/besip/strategicke-dokumenty/narodni-strategie-bezpecnosti-silnicniho-provozu/nsbsp-2011-2020>
2. *BESIP: Dopravní výchova* [online]. Praha, 2014 [cit. 2016-03-30]. Dostupné z: <http://www.ibesip.cz/cz/dopravni-vychova>
3. *České sdružení obětí dopravních nehod: Desatero účastníka dopravní nehody z pohledu advokáta* [online]. 2011 [cit. 2016-03-30]. Dostupné z: <http://www.csodn.cz/desatero>
4. ČÍRTKOVÁ, Ludmila a Petra VITOUŠOVÁ. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: příručka pro pomáhající profese*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-2014-2.
5. HIRT, Miroslav. *Dopravní nehody v soudním lékařství a soudním inženýrství*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-4308-0.
6. CHMELÍK, Jan. *Dopravní nehody*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-211-0.
7. CHMELÍK, Jan. *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. ISBN 80-86898-36-9.
8. JELÍNEK, Jiří a Tomáš GRIVNA. *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. Praha: Leges, 2012. Teoretik. ISBN 978-80-87576-39-7.
9. JELÍNEK, Jiří. *Zákon o obětech trestných činů: komentář s judikaturou*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2013. Komentátor. ISBN 978-80-87576-49-6.
10. *Juridictum: Encyklopedie o právu* [online]. [cit. 2016-03-30]. Dostupné z: <http://iuridictum.pecina.cz/w/Zavin%C4%9Bn%C3%AD>

11. KONEČNÝ, Jaroslav. *Šetření a dokumentace silničních dopravních nehod*. Ministerstvo vnitra České republiky, odbor vzdělávání a správy policejního školství. Praha, 2011.
12. KUČEROVÁ, Helena. *Dopravní přestupky v praxi, aneb, Projednávání dopravních přestupků ve správním řízení*. Praha: Linde, 2002. ISBN 80-7201-321-1.
13. *Národní strategie bezpečnosti silničního provozu 2011 - 2020*. Ministerstvo dopravy České republiky. Praha, 2011.
14. *Policie České republiky: Informace pro oběti trestných činů a zasažené mimořádnými událostmi* [online]. Praha, 2015 [cit. 2016-03-30]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/informace-pro-obeti-trestnych-cinu-a-zasazene-mimoradnymi-udalostmi.aspx>
15. *Pokyn policejního prezidenta č. 103 ze dne 28. května 2013 o plnění některých úkolů policejních orgánů Policie České republiky v trestním řízení*. Policejní prezidium České republiky. Praha, 2013.
16. *Pokyn ředitele ředitelství služby dopravní policie č. 2 ze dne 11. ledna 2010, kterým se upravuje postup při organizaci výkonu služby*. Policejní prezidium České republiky. Praha, 2010.
17. *Pokyn ředitele ředitelství služby dopravní policie č. 4 ze dne 12. ledna 2010, kterým se upravuje činnost při šetření silničních dopravních nehod*. Policejní prezidium České republiky. Praha, 2010.
18. *Pokyn ředitele ředitelství služby dopravní policie č. 4 ze dne 29. září 2015, kterým se upravuje postup při dohledu na bezpečnost a plynulost provozu na pozemních komunikacích*. Policejní prezidium České republiky. Praha, 2015.
19. PORADA, Viktor. *Silniční dopravní nehoda v teorii a praxi*. Praha: Linde, 2000. Vysokoškolská právnická učebnice. ISBN 80-7201-212-6.
20. *Přehled o nehodovosti na pozemních komunikacích v České republice za rok 2013*. Ředitelství služby dopravní policie. Praha, 2014
21. *Přehled o nehodovosti na pozemních komunikacích v České republice za rok 2014*. Ředitelství služby dopravní policie. Praha, 2015.

22. *Protokol událostí.: č. 1*, Evidován u Územního odboru Policie České republiky - České Budějovice – dopravní inspektorát. České Budějovice, 2013.
23. *Protokol událostí.: č. 146*, Evidován u Územního odboru Policie České republiky - České Budějovice – dopravní inspektorát. České Budějovice, 2013.
24. *Protokol událostí.: č. 453*, Evidován u Územního odboru Policie České republiky - České Budějovice – dopravní inspektorát. České Budějovice, 2013.
25. *Protokol událostí.: č. 455*, Evidován u Územního odboru Policie České republiky - České Budějovice – dopravní inspektorát. České Budějovice, 2013.
26. *Protokol událostí.: č. 495*, Evidován u Územního odboru Policie České republiky - České Budějovice – dopravní inspektorát. České Budějovice, 2013.
27. *Protokol událostí.: č. 688*, Evidován u Územního odboru Policie České republiky - České Budějovice – dopravní inspektorát. České Budějovice, 2013.
28. *Protokol událostí.: č. 784*, Evidován u Územního odboru Policie České republiky - České Budějovice – dopravní inspektorát. České Budějovice, 2013.
29. *Protokol událostí.: č. 799*, Evidován u Územního odboru Policie České republiky - České Budějovice – dopravní inspektorát. České Budějovice, 2013.
30. *Protokol událostí.: č. 1149*, Evidován u Územního odboru Policie České republiky - České Budějovice – dopravní inspektorát. České Budějovice, 2013.
31. *Protokol událostí.: č. 1257*, Evidován u Územního odboru Policie České republiky - České Budějovice – dopravní inspektorát. České Budějovice, 2013.
32. PROUZA, Daniel. *Trestní zákoník s judikaturou*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2010. Beckova edice zákonů s judikaturou. ISBN 978-80-7400-187-1.
33. PRŮCHA, Petr. *Správní řád s poznámkami a judikaturou: podle stavu k 1.1.2013*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2012. Glosátor. ISBN 978-80-87576-35-9.
34. ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář. 7., dopl. a přeprac. vyd.* V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0.
35. VANGELI, Benedikt. *Zákon o Policii České republiky: komentář. 1. vyd.* Praha: C.H. Beck, 2009. Beckovy texty zákonů s komentářem. ISBN 978-80-7400-142-0.

36. *Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů.*
37. *Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách*
38. *Zákon č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích., ve znění pozdějších předpisů.*
39. *Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).*
40. *Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů.*
41. *Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě.*
42. *Zákon č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemní komunikaci, ve znění pozdějších předpisů.*
43. *Zákon č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů.*
44. *Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.*
45. *Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů.*
46. *Závazný pokyn policejního prezidenta č. 160 ze dne 4. prosince 2009, kterým se upravuje postup na úseku bezpečnosti a plynulosti silničního provozu. Policejní prezidium České republiky. Praha, 2009.*
47. *Závazný pokyn policejního prezidenta č. 97 ze dne 1. července 2010 o systému psychologické pomoci obětem trestné činnosti a obětem mimořádných událostí. Policejní prezidium České republiky. Praha, 2010.*
48. *ZIMA, P. Nervový šok a sekundární oběti. Právní rozhledy. 2008, 16(7), s. 216-219. ISSN 1210-6410.*

8. Přílohy

Příloha č. 1. Euroformulář

Příloha č. 2. Vývoj počtu nehod a jejich následků v České republice od roku 1961

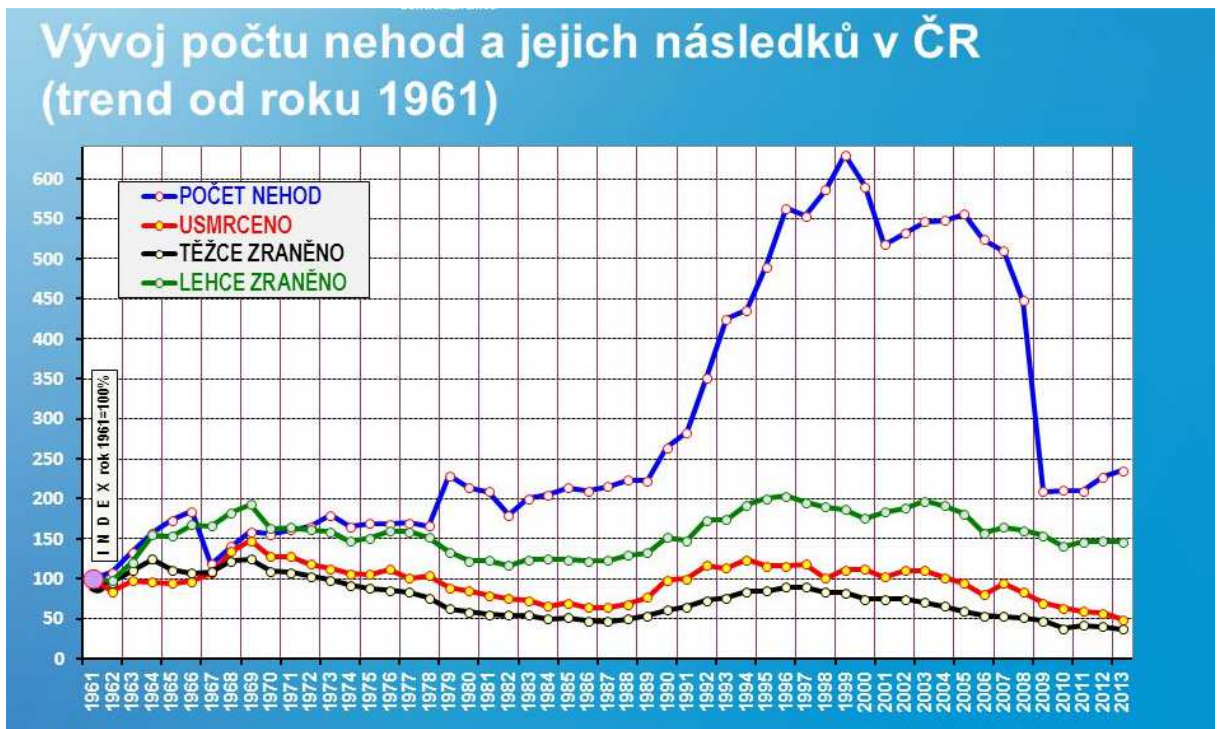
Příloha č. 3. Základní informace pro oběť trestného činu

Příloha č. 4. Poučení poškozeného – oběti trestného činu v trestním řízení

Příloha č. 5. Tabulka limitních rozdílových hodnot hodnot (10%)

Příloha č. 6. Poučení – peněžitá pomoc obětem trestných činů

Příloha č. 2 - Vývoj počtu nehod a jejich následků v České republice od roku 1961

Zdroj: Přehled o nehodovosti v České republice (20).

Příloha č. 3 - Základní informace pro oběť trestného činu

POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY
Krajské ředitelství policie Jihočeského kraje
Územní odbor České Budějovice
2. oddělení obecné kriminality
Služby kriminální policie a vyšetřování
Plavská 2, 371 05 České Budějovice

Č. j. KRPC-...../TČ-2015-020172

České Budějovice 1. března 2015
Počet listů: 3

**Základní informace pro oběť trestného činu
PODLE ZÁKONA Č. 45/2013 SB., O OBĚTECH TRESTNÝCH ČINŮ A
ZMĚNĚ NĚKTERÝCH ZÁKONŮ (ZOTČ)**

jméno, příjmení:

datum narození:

zákonný zástupce - opatrovník *):

věc: dopravní nehoda s těžkým zraněním

■ Stali jste se **obětí** trestného činu, jestliže:

bylo Vám ublíženo na zdraví, způsobena majetková i nemajetková újma anebo se na Vás úkor pachatel obohatil,

jste pozůstalým po oběti trestného činu, tedy příbuzným v pokolení přímém, sourozencem, osvojenecem, osvojitelem, manželem, registrovaným partnerem nebo druhem.

■ Stali jste se **zvlášť zranitelnou obětí** trestného činu, jestliže:

jste osoba mladší 18 let (dítě)

jste osoba, která je postižena fyzickým, mentálním nebo psychickým hendikepem nebo smyslovým poškozením, které brání plnému uplatnění ve společnosti,

jste obětí trestného činu obchodování s lidmi,

jste obětí trestného činu v sexuální oblasti, nebo trestného činu zahrnujícímu násilí nebo pohrůžku násilí, jestliže je zde riziko vzniku druhotné újmy.

■ **Informace pro oběť:**

1. U kteréhokoliv policejního orgánu nebo státního zastupitelství můžete podat oznámení o skutečnostech nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin.

2. Můžete se obrátit s **žádostí o pomoc psychologického a sociálního poradenství, právní pomoc, právní informace nebo restorativní programy** na subjekty zapsané v registru poskytovatelů pomoci obětem trestných činů. Kontakt na tyto subjekty je přístupný na internetu (www.justice.cz) nebo Vám bude předán.

Pokud jste **zvlášť zranitelnou obětí**, můžete tyto subjekty požádat o **bezplatnou** odbornou pomoc (kromě trestného činu zanedbání povinné výživy podle § 198 trestního zákoníku, nevzniklo-li tímto činem nebezpečí nouze nebo trvale nepříznivý následek).

3. Při hrozícím nebezpečí v souvislosti s pobytem pachatele na svobodě mohou být přijata opatření k **zajištění Vašeho bezpečí**, tj. utajena Vaše totožnost, poskytnuta krátkodobá ochrana, zvláštní ochrana, vykázána osoba ze společného obydlí, nebo vydáno předběžné opatření ve vztahu k pachateli.

Zdroj: Formuláře PČR evidované v systému ETR.

2. strana
pokračování základních informací pro oběť trestného činu

4. Policejní orgán, u kterého byla věc oznámena, Vám podá **informace o stavu řízení** nebo Vás neprodleně informuje o postoupení věci na jinou policejní součást.

5. Po podání trestního oznámení následují obecně tyto **etapy trestního řízení**

přípravné řízení, jehož úkolem je připravit řízení před soudem, má neveřejný charakter; můžete **navrhnout**, aby soud uložil povinnost obžalovanému nahradit v penězích škodu nebo nemajetkovou újmu, nebo vydat bezdůvodné obohacení; může Vás doprovázet **důvěrník**, můžete se nechat zastupovat **zmocněncem**, můžete prostudovat spis a učinit návrhy na doplnění vyšetřování,

hlavní líčení probíhá před soudem, je těžištěm pro rozhodování o vině a trestu; jako poškozený, který uplatnil nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení, můžete odvoláním **napadnout rozsudek** pro nesprávnost výroku o náhradě škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo o vydání bezdůvodného obohacení,

vykonávací řízení - vykonání pravomocného rozsudku.

6. Policejní orgán a státní zástupce Vám na Vaši žádost poskytnou:

pravomocné rozhodnutí, kterým se řízení končí, popř. informaci, že trestní řízení nebylo zahájeno; informace o stavu trestního řízení je předána pouze tehdy, pokud tím není ohroženo dosažení účelu trestního řízení,

informaci o stavu trestního řízení,

informaci, na který orgán se můžete obrátit s žádostí o vyrozumění v souvislosti s pobytem obviněného (odsouzeného) na svobodě a kontakt na příslušný orgán.

7. Pokud Vám byla **nesprávným úředním postupem** nebo rozhodnutím **způsobena škoda** nebo nemajetková újma, máte možnost uplatnit vůči státu nárok na náhradu škody podle zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem.

8. Jako **oběť** máte další práva

na informace v jazyce, o kterém prohlásíte, že mu rozumíte, nebo v úředním jazyce státu, jehož jste občanem,

na oddělení Vašich osobních údajů odděleně od spisu tak, aby se s nimi mohly seznamovat pouze oprávněné orgány,

na přijetí opatření k zabránění kontaktu s pachatelem,

na možnost podat námitku proti zaměření otázky a poznamenání této otázky do protokolu,

na výslech v přípravném řízení osobou takového pohlaví, jaké si zvolíte,

na doprovod důvěrníkem,

na prohlášení o dopadu trestného činu na Váš život v kterémkoliv stadiu trestního řízení,

Jako **zvlášť zranitelné oběti** Vám náleží také právo

na přiřazení tlumočnicka stejného nebo opačného pohlaví,

na výslech stejnou osobou v případě opakovaného výslechu

na zamezení bezprostředního vizuálního kontaktu s osobou podezřelou ze spáchání trestného činu nebo s osobou, proti níž se trestní řízení vede.

Zdroj: Formuláře PČR evidované v systému ETR

POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY
Krajské ředitelství policie Jihočeského kraje
Územní odbor České Budějovice
2. oddělení obecné kriminality
Služby kriminální policie a vyšetřování
Plavská 2, 371 05 České Budějovice

Č. j. KRPC-...../TČ-2015-020172

České Budějovice 1. března 2015
Počet listů: 1

**Potvrzení
o převzetí poučení oběti trestného činu – základní
informace**

Byla mi předána základní informace pro oběť trestného činu a ústně sděleny informace podle bodu 1) až 4).

Další informace podle bodu 5) až 8) jsem žádal/nežádal sdělit ústně a nebyly/byly mi ústně vysvětleny.

Základní informace mi byla předána a srozumitelně vysvětlena a beru ji na vědomí

.....
(jméno a příjmení oběti trestného činu)

.....
zákonný zástupce - opatrovník *)

Zdroj: Formuláře PČR evidované v systému ETR

Příloha č. 4 Poučení poškozeného – oběti trestného činu v trestním řízení

POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY
Krajské ředitelství policie Jihočeského kraje
Územní odbor České Budějovice
2. oddělení obecné kriminality
Služby kriminální policie a vyšetřování
Plavská 2, 371 05 České Budějovice

Č. j. KRPC-...../TČ-2015-020172

České Budějovice
1. března 2015
Počet stran: 5

Poučení poškozeného - oběti trestného činu v trestním řízení

V trestní věci : dopravní nehoda s těžkým zraněním
proti, nar.
pro přečin těžké ublížení na zdraví z nedbalosti
podle § 147 odst. 1, odst. 2 trestního zákoníku

Poučení poškozeného podle zákona č. 141/1961 Sb., trestního řádu, ve znění pozdějších předpisů

Podle § 43 odst. 1 tr. řádu ten, komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková nebo nemajetková újma, nebo na jehož úkor se pachatel trestným činem obohatil (poškozený), má právo činit návrhy na doplnění dokazování, nahlížet do spisů, činit si výpisky a poznámky a na svoje náklady pořizovat kopie spisů a jejich částí (§ 65 odst. 1 tr. řádu), zúčastnit se sjednávání dohody o vině a trestu, zúčastnit se hlavního líčení a veřejného zasedání konaného o odvolání nebo o schválení dohody o vině a trestu a před skončením řízení se k věci vyjádřit.

Podle § 43 odst. 2 tr. řádu se za poškozeného nepovažuje ten, kdo se sice cítí být trestným činem morálně nebo jinak poškozen, avšak vzniklá újma není způsobena zaviněním pachatele nebo její vznik není v příčinné souvislosti s trestným činem.

Podle § 43 odst. 3 tr. řádu jste jako poškozený oprávněn také navrhnout, aby soud v odsuzujícím rozsudku uložil obžalovanému povinnost nahradit v penězích škodu nebo nemajetkovou újmu, jež byla poškozenému trestným činem způsobena, nebo vydat bezdůvodné obohacení, které obžalovaný na jeho úkor trestným činem získal. Návrh je třeba učinit nejpozději u hlavního líčení před zahájením dokazování (§ 206 odst. 2); je-li sjednána dohoda o vině a trestu, je třeba návrh učinit nejpozději při prvním jednání o takové dohodě (§ 175a odst. 2). Z návrhu musí být patrné, z jakých důvodů a v jaké výši se nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy uplatňuje nebo z jakých důvodů a v jakém rozsahu se uplatňuje nárok na vydání bezdůvodného obohacení. Důvod a výši škody, nemajetkové újmy nebo bezdůvodného obohacení jste povinen doložit. Podle § 44 odst. 3 tr. řádu návrh nelze podat, bylo-li o nároku již rozhodnuto v občanskoprávním nebo jiném příslušném řízení.

Podle § 43 odst. 4 tr. řádu jste-li obětí trestného činu podle zákona o obětech (§ 22 zákona o obětech trestných činů), máte právo v kterémkoliv stádiu trestního řízení učinit prohlášení o tom, jaký dopad měl spáchaný trestný čin na Váš dosavadní život. Prohlášení lze učinit i písemně.

Podle § 43 odst. 5 tr. řádu se můžete výslovným prohlášením sděleným orgánu činnému v trestním řízení vzdát procesních práv, které Vám tento zákon jako poškozenému přiznává.

Podle § 44 odst. 1 tr. řádu oprávnění poškozeného nemůže vykonávat ten, kdo je v trestním řízení stíhán jako spoluobviněný.

Podle § 44 odst. 2 tr. řádu je-li počet poškozených mimořádně vysoký a jednotlivým výkonem jejich práv by mohl být ohrožen rychlý průběh trestního stíhání, rozhodne předseda senátu a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce, že poškození mohou svá práva v trestním řízení uplatňovat pouze prostřednictvím společného zmocněnce, kterého si zvolí. Jestliže by celkový počet zvolených zmocněnců vzrostl na více než šest a poškození se mezi sebou o výběru nedohodnou, provede výběr s přihlédnutím k zájmům poškozených soud. Společný zmocněnec vykonává práva poškozených, které zastupuje, včetně uplatnění nároku na náhradu škody v trestním řízení.

Podle § 45 odst. 1 tr. řádu je-li poškozená osoba zbavena způsobilosti k právním úkonům nebo je-li její způsobilost k právním úkonům omezena, vykonává práva poškozeného její zákonný zástupce. Jde-li o uplatnění nároku na náhradu škody nebo na vydání bezdůvodného obohacení (§ 43 odst. 3 tr. řádu), přecházejí práva, která tento zákon přiznává poškozenému, i na jeho právního nástupce.

Zdroj: Formuláře PČR evidované v systému ETŘ

2. strana

Poučení poškozeného - oběti

Podle § 45 odst. 2 tr. řádu v případech, kdy nemůže zákonný zástupce poškozeného vykonávat svá práva uvedená v odstavci 1 a je nebezpečí z prodlení, předseda senátu a v přípravném řízení státní zástupce ustanoví k výkonu práv opatrovníka.

Podle § 45a tr. řádu se poškozenému veškeré písemnosti doručují na adresu, kterou uvede. Má-li zmocněnce, doručuje se pouze jemu, to neplatí, pokud se poškozenému zasílá výzva, aby osobně něco vykonal.

Podle § 46 trestního řádu, je-li vedeno řízení pro trestný čin, u něhož lze sjednat dohodu o vině a trestu, může dojít k sjednání dohody o vině a trestu a v takovémto případě může poškozený uplatnit nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo na vydání bezdůvodného obohacení nejpozději při prvním jednání o takové dohodě.

Podle § 47 odst. 1 tr. řádu, byla-li poškozenému způsobena trestným činem škoda nebo nemajetková újma, nebo získal-li obviněný takovým trestným činem na jeho úkor bezdůvodné obohacení, lze nárok až do pravděpodobně výše škody nebo nemajetkové újmy nebo až do pravděpodobného rozsahu bezdůvodného obohacení zajistit na majetku obviněného. Zajišťovat nelze nárok, který nelze v trestním řízení uplatnit. K zajištění nelze užít majetek, který je podle zvláštního právního předpisu vyloučen z výkonu rozhodnutí o zajištění.

Podle § 47 odst. 2 tr. řádu, o zajištění podle odst. 1 rozhoduje soud na návrh státního zástupce nebo poškozeného, v přípravném řízení státní zástupce na návrh poškozeného. V přípravném řízení může státní zástupce nárok zajistit i bez návrhu poškozeného, vyžaduje-li to ochrana jeho zájmů, zejména hrozí-li nebezpečí z prodlení. Podle § 47 odst. 3 tr. řádu, pokud je poškozenému známo, že obviněný je vlastníkem nemovitosti nebo má některou movitou věc umístěnou mimo jeho trvalého nebo jiného pobytu, uvede podle možnosti již v návrhu na zajištění svého nároku na náhradu škody nebo nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení, kde taková věc je.

Podle § 50 odstavec 1 tr. řádu se může poškozený dát zastupovat zmocněncem, kterým může být i právnická osoba. Zmocněnec poškozeného může být současně důvěrníkem podle zákona o obětech trestných činů.

Podle § 50 odst. 2 tr. řádu je-li zmocněnec poškozeného fyzická osoba, nesmí jím být osoba, která je zbavena způsobilosti k právním úkonům nebo jejíž způsobilost k právním úkonům je omezena; při hlavním líčení a veřejném zasedání nemůže být zmocněncem ten, kdo je k němu předvolán jako svědek, znalec nebo tlumočník.

Podle § 51 odst. 1 tr. řádu je zmocněnec poškozeného oprávněn činit za poškozeného návrhy a podávat za něj žádosti a opravné prostředky; je též oprávněn zúčastnit se všech úkonů, kterých se může zúčastnit poškozený.

Podle § 51 odst. 2 tr. řádu je zmocněnec poškozeného oprávněn být již od zahájení trestního stíhání při vyšetřovacích úkonech, jimiž se mají objasnit skutečnosti důležité pro uplatnění práv osob, které zastupuje, a jejichž výsledek může být použit jako důkaz v řízení před soudem, ledaže by přítomností zmocněnce mohl být zmařen účel trestního řízení nebo nelze provedení úkonu odložit a vyrozumění o něm zajistit. Může obviněnému i jiným vyslychaným osobám klást otázky, avšak teprve tehdy, až policejní orgán výslech skončí a udělí mu k tomu slovo. Námítky proti způsobu provádění úkonu může vznášet kdykoliv v jeho průběhu.

Podle § 51a odst. 1 tr. řádu osvědčí-li poškozený, který je

a) zvláště zranitelnou obětí podle zákona o obětech,

b) kterému byla způsobena úmyslným trestným činem těžká újma na zdraví,

c) který je pozůstalým po oběti, které byla trestným činem způsobena smrt,

že nemá dostatek prostředků na uhrazení nákladů vzniklých přibráním zmocněnce, rozhodne na jeho návrh předseda senátu soudy, který koná řízení v prvním stupni, a v přípravném řízení soudce, že má nárok na právní pomoc poskytovanou zmocněncem bezplatně nebo za sníženou odměnu.

Podle § 51a odst. 2 tr. řádu má poškozený mladší 18 let vždy nárok na bezplatné zastupování zmocněncem, nejde-li o trestný čin zanedbání povinné výživy (§196 tr. zákoníku).

Podle § 51a odst. 3 tr. řádu návrh na rozhodnutí podle odst. 1 podává poškozený v přípravném řízení prostřednictvím státního zástupce a v řízení před soudem příslušnému soudu, který věc projednává.

Podle § 51a odst. 4 tr. řádu pokud si poškozený sám zmocněnce nezvolí, za podmínek uvedených v odst. 1a 2, je mu předsedou senátu nebo soudcem ustanoven advokát.

Poškozený, který má nárok na ustanovení zmocněnce, může podle § 151a odst. 1 tr. řádu žádat, aby předseda senátu a v přípravném řízení státní zástupce rozhodl o tom, že stát ponese náklady na znalecký posudek, který poškozený vyžádá. Žádosti nelze vyhovět, jestliže takový důkaz není pro objasnění věci zřejmě potřebný nebo stejný úkon k prokázání téže skutečnosti již vyžádal orgán činný v trestním řízení.

Podle § 55 odst. 1 písm. c) tr. řádu jsou na žádost poškozeného, oběti (§ 16 zákona o obětech trestných činů) a dalších osob výjimečně zákonem vedeny údaje o bydlišti a doručovací adrese, o místě výkonu zaměstnání či povolání nebo podnikání a o osobních, rodinných a majetkových poměrech tak, aby se s nimi mohli

Zdroj: Formuláře PČR evidované v systému ETR

3. strana

Poučení poškozeného - oběti

seznamovat pouze orgány činné v trestním řízení, policisté a Probační a mediační služba, není-li to nezbytné pro dosažení účelu trestního řízení nebo pro řádné uplatnění práva na obhajobu osoby, proti níž se trestní řízení vede.

Podle § 65 tr. řádu má poškozený právo nahlížet do spisů, s výjimkou protokolů o hlasování, údajů osob podle § 55 odst. 1 písmene c) a osobních údajů svědka podle § 55 odst. 2 tr. řádu, činit si z nich výtisky a poznámky a pořizovat si na své náklady kopie spisů a jejich částí. V přípravném řízení může státní zástupce nebo policejní orgán právo nahlédnout do spisů a spolu s tím ostatní práva uvedená v § 65 odstavci 1 tr. řádu ze závažných důvodů odepřít. Závažnost důvodů, ze kterých tato práva odepřel policejní orgán, je na žádost osoby, jíž se odepření týká, státní zástupce povinen urychleně přezkoumat.

Podle § 154 odst. 1 tr. řádu byl-li poškozenému alespoň částečně přiznán nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo na vydání bezdůvodného obohacení, je odsouzený, jemuž byla povinnost k náhradě škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo k vydání bezdůvodného obohacení uložena, povinen nahradit poškozenému též náklady potřebné k účelnému uplatnění tohoto nároku v trestním řízení, včetně nákladů vzniklých přibráním zmocněnce.

Podle § 154 odst. 2 tr. řádu v případě, že poškozenému nebyl přiznán nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo na vydání bezdůvodného obohacení ani zčásti, uloží soud na návrh poškozeného odsouzenému uhradit náklady související s účastí poškozeného v trestním řízení.

Podle § 157a odst. 1 tr. řádu má poškozený právo kdykoliv v průběhu přípravného řízení žádat státního zástupce, aby byly odstraněny průtahy v řízení nebo závady v postupu policejního orgánu. Tato žádost není vázána lhůtou. O výsledku přezkoumání musí být žadatel vyrozuměn.

Podle § 160 odst. 2 tr. řádu může poškozený, jehož pobyt nebo sídlo jsou známé, požádat o opis usnesení o zahájení trestního stíhání.

Podle § 166 odst. 1 tr. řádu podá-li poškozený návrh podle § 43 odst. 3 tr. řádu, je mu umožněno po skončení vyšetřování prostudovat spisy a učinit návrhy na doplnění vyšetřování.

Poučení oběti trestného činu podle zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (ZOTČ)

Podle § 3 odst. 1 ZOTČ každou osobu, která se cítí být obětí spáchaného trestného činu, je třeba považovat za oběť, nevyjde-li najevo opak.

Podle § 3 odst. 4 ZOTČ jsou Policie ČR, orgány činné v trestním řízení a subjekty zapsané v registru poskytovatelů povinny srozumitelným způsobem informovat oběť o jejich právech a umožnit jí jejich plné uplatnění. Na žádost oběti jsou tak povinny učinit i opakovaně.

Podle § 7 ZOTČ má oběť právo na přístup k informacím v zákonem stanoveném rozsahu ve věci, v níž se stala obětí trestného činu.

Podle § 11 odst. 1 ZOTČ na žádost oběti jí poskytne příslušný orgán činný v trestním řízení pravomocné rozhodnutí, kterým se řízení končí, nebo informace o stavu trestního řízení, pokud tato informace nemůže ohrozit účel trestního stíhání.

Podle § 11 odst. 3 ZOTČ může oběť podat žádost o poskytnutí informací souvisejících s pobytem obviněného nebo odsouzeného na svobodě. Tato žádost se podává v přípravném řízení policejnímu orgánu nebo státnímu zástupci a v řízení před soudem soudu.

Podle § 17 odst. 1 ZOTČ má oběť právo požádat v kterémkoliv stadiu trestního řízení, popřípadě i před jeho zahájením, aby byla při úkonech, kterých se účastní, učiněna potřebná opatření k zabránění kontaktu oběti s osobou, kterou označila za pachatele, která je podezřelá ze spáchání trestného činu, nebo proti níž se vede trestní řízení.

Podle § 17 odst. 2 ZOTČ žádosti podle odst. 1 jsou příslušné orgány povinny vyhovět, pokud se jedná o zvlášť zranitelnou oběť a nevylučuje to povaha prováděného úkonu.

Podle § 18 odst. 1 ZOTČ musí být otázky směřující do intimní oblasti kladeny pouze tehdy, je-li to nezbytné pro objasnění skutečností důležitých pro trestní řízení.

Zdroj: Formuláře PČR evidované v systému ETŘ

4. strana

Poučení poškozeného - oběti

Podle § 18 odst. 2 ZOTČ má oběť právo kdykoliv podat námítku proti zaměření otázky. O důvodnosti námítky, která se poznamená do protokolu, rozhoduje vyslyšající orgán.

Podle § 19 ZOTČ může oběť žádat, aby byla v přípravném řízení vyslechnuta osobou stejného nebo opačného pohlaví. Žádosti zvlášť zranitelné oběti je nutné vyhovět, nebrání-li tomu důležité důvody. Důvody k zamítnutí žádosti se poznamenají do protokolu.

Podle § 19 odst. 2 ZOTČ může zvlášť zranitelná oběť žádat o tlumočení osobou stejného nebo opačného pohlaví. Tomuto je nutno vyhovět, ledaže nelze provedení úkonu odložit nebo tlumočnicka požadovaného pohlaví zajistit.

Podle § 20 ZOTČ je podání vysvětlení a výslech zvlášť zranitelných obětí prováděn citlivě, vyškolenou osobou, tak, aby nemusel být později opakován; je-li to technicky možné, za využití audiovizuální techniky nebo speciálních výslechových místností.

Podle § 21 odst. 1 ZOTČ má oběť právo na doprovod důvěrníkem.

Podle § 21 odst. 2 ZOTČ důvěrníkem může být fyzická osoba způsobná k právním úkonům, kterou si oběť zvolí. Důvěrník poskytuje oběti potřebnou, zejména psychickou pomoc. Důvěrník může být zároveň zmocněncem oběti. Důvěrníkem nemůže být osoba, která má v trestním řízení postavení obviněného, obhájce, svědka, znalce nebo tlumočnicka.

Podle § 21 odst. 3 ZOTČ důvěrník nemůže zasahovat do průběhu úkonu.

Podle § 21 odst. 4 ZOTČ lze důvěrníka vyloučit z účasti na úkonu, pokud jeho účast narušuje průběh úkonu nebo ohrožuje dosažení účelu úkonu. Je nutné umožnit oběti zvolení jiného důvěrníka, ledaže uvedený úkon nelze odložit nebo by jeho odložení bylo spojeno s nepřiměřenými obtížemi nebo náklady.

Po poučení dle § 43 odst. 3 tr. řádu jako poškozený navrhuji/nenavrhuji, aby soud v odsuzujícím rozsudku uložil obžalovanému povinnost nahradit v penězích škodu nebo nemajetkovou újmu, jež mi byla trestným činem způsobena, nebo vydat bezdůvodné obohacení, které obžalovaný na můj úkor trestným činem získal a to ve výši částku případně doložím dle utrpěné škody Kč.

Vyjádření poškozeného k poučení:

.....
Dle § 160/2 tr. řádu žádám/nežádám o opis usnesení o zahájení trestního stíhání.

Prohlášení oběti o dopadu trestného činu na její život:

.....
**Poučení mi bylo řádně
vysvětleno a beru je na vědomí**

(jméno a příjmení oběti trestného činu)

Zdroj: Formuláře PČR evidované v systému ETR

Příloha č. 6 - Poučení – peněžítá pomoc obětem trestných činů

POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY
Krajské ředitelství policie Jihočeského kraje
Územní odbor České Budějovice
2. oddělení obecné kriminality
Služby kriminální policie a vyšetřování
Plavská 2, 371 05 České Budějovice

Č. j. KRPC-...../TČ-2015-020172

České Budějovice 1. března 2015
Počet listů: 1

Peněžítá pomoc obětem trestných činů ze strany státu podle zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů

jméno, příjmení:

datum narození:

zákonný zástupce - opatrovník *):

věc: DN s těžkým zraněním

Žádost o poskytnutí peněžité pomoci lze podat u Ministerstva spravedlnosti nejpozději do 2 let ode dne, kdy se oběť dozvěděla o újmě způsobené trestným činem, nejpozději však do 5 let od spáchání trestného činu, jinak právo zaniká.

Žádost o peněžitou pomoc lze podat také ve slovenském a v anglickém jazyce (vyhláška 225/2013 Sb.)

■ **Oprávněným žadatelem o peněžitou pomoc je podle § 24 zákona č. 45/2013 Sb.:**

- oběť, které bylo v důsledku trestného činu ublíženo na zdraví,
- oběť, které byla v důsledku trestného činu způsobena těžká újma na zdraví,
- osoba pozůstalá po oběti, která v důsledku trestného činu zemřela, byla-li rodičem, manželem, registrovaným partnerem, dítětem nebo sourozencem zemřelého a současně v době jeho smrti s ním žila v domácnosti, nebo osoba, které zemřelý poskytoval nebo byl povinen poskytovat výživu,
- oběť trestného činu v sexuální oblasti a dítě, které je obětí trestného činu týrání svěřené osoby, kterým vznikla nemajetková újma.

Ublížením na zdraví je stav znemožňující nejméně po dobu tří týdnů obvyklý způsob života a který vyžaduje lékařské ošetření.

Těžkou újmu na zdraví je zmrzačení, ztráta nebo podstatné snížení pracovní způsobilosti, ochromení údu, ztráta nebo podstatné oslabení funkce smyslového ústrojí, poškození důležitého orgánu, zohyzdění, vyvolání potratu nebo usmrcení plodu, mučivé útrapy nebo porucha zdraví trvající nejméně po dobu 6 týdnů.

■ **Oběť trestného činu má právo na peněžitou pomoc**

- je-li státním občanem ČR a má na území ČR místo trvalého pobytu, pokud se na území ČR obvykle zdržuje nebo se na území ČR stala obětí trestného činu,
- je-li cizincem a má trvalý pobyt nebo oprávněně pobývá na území jiného členského státu EU, pokud se na území ČR stala obětí trestného činu,
- je-li cizincem a pobývá na území ČR v souladu s jinými právními předpisy nepřetržitě po dobu delší než 90 dnů a stala se na území ČR obětí trestného činu,

Zdroj: Formuláře PČR evidované v systému ETR

- je-li cizincem a stala se obětí trestného činu na území ČR a požádala o mezinárodní ochranu, byl jí udělen azyl nebo doplňková ochrana na území ČR.

■ Peněžité pomoc je poskytnuta v souvislosti:

- s ušlým výdělkem
- s náklady, které vznikly v souvislosti s léčením
- s překlenutím zhoršené sociální situace způsobené obětí nebo pozůstalým trestným činem

Peněžité pomoc je poskytnuta, jestliže:

- pachatel trestného činu byl uznán vinným nebo zproštěn obžaloby pro nepřičetnost, nebo takové rozhodnutí dosud nebylo vyhlášeno nebo nenabýlo právní moci,
- nejsou-li důvodné pochybnosti o tom, že se stal trestný čin, ale věc byla policejním orgánem nebo státním zástupcem odložena z důvodu podle § 159a odst. 2 až 4 trestního řádu,
- oběť není stíhána jako spoluobviněná v trestním řízení vedeném pro daný trestný čin, nebo nebyla účastníkem takového trestného činu,
- oběť dala souhlas k trestnímu stíhání pachatele v případě, kdy tento souhlas je podmínkou zahájení trestního stíhání nebo pokračování v něm,
- oběť poskytla orgánům činným v trestním řízení potřebnou součinnost zejména tím, že bez zbytečného odkladu bez vážného důvodu podala oznámení o trestném činu, nebo jako svědek v trestním řízení nevyužila s odvoláním na svůj poměr k pachateli práva odepřít výpověď.

■ Žádost o peněžitou pomoc:

Žádost o peněžitou pomoc obsahuje:

- jméno a příjmení, datum narození, bydliště, rodné číslo, kontaktní adresu
- název útvaru, který vede řízení o trestném činu + poslední rozhodnutí orgánu činného v trestním řízení
- údaje o výši škody
- údaje o majetkových poměrech oběti včetně výdělku
- kolik osob splňuje podmínky pro peněžitou pomoc (u pozůstalých)

✉ Ministerstvo spravedlnosti ČR, odbor odškodňování, Vyšehradská 16, 128 10, Praha 2.

☎ odbor odškodňování MS ČR: 221 997 941

www.justice.cz

Byla mi předána informace o peněžité pomoci oběti trestného činu

.....

(jméno a příjmení)

.....
zákonný zástupce - opatrovník *)

Zdroj: Formuláře PČR evidované v systému ETŘ